

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้ ความหมายของหลักสูตร ความสำคัญของหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ บทบาทของบุคลากรในการใช้หลักสูตร หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 หลักสูตรวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2528 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาลูกเสือ

ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตร เป็นคำที่มีความยืดหยุ่นมากทั้งในด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ ความหมายหรือคำนิยามของหลักสูตรเปลี่ยนแปลงไปตามความเชื่อ และความเข้าใจของนักพัฒนาหลักสูตรแต่ละคน (ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล 2529: 1) ดังนั้นหลักสูตรจึงมีหลายความหมายตามทัศนะของนักการศึกษา

สวัสดี จงกล (2521: 20) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง ข้อกำหนดที่ว่าด้วยจุดมุ่งหมายของการศึกษา แนวทางดำเนินงาน เนื้อหาสาระ ซึ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา

สมิตร คุณานุกร (2523: 2-3) กล่าวว่า หลักสูตรระดับชาติ หมายถึง โครงการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ คุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้ และหลักสูตรระดับโรงเรียน หมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียน ไม่ว่าจะ เป็นภายในหรือภายนอกโรงเรียนก็ตาม เพื่อให้นักเรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

เอกสารกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง คู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (2521: 1) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์

ทั้งมวลที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้เด็กเรียนได้ความรู้ มีทักษะ เกิดความคิดและทัศนคติที่ดีอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิต

โบซอง (Beauchamp 1981: 61-62) กล่าวว่า ความหมายของหลักสูตรนั้นจะมีขอบเขตอยู่ภายใน 3 ฐานะ คือ หลักสูตรในฐานะของศาสตร์แขนงหนึ่งในสาขาการศึกษา หลักสูตรในฐานะข้อกำหนดเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เขียนขึ้นอย่างเป็นทางการ และหลักสูตรในฐานะของระบบการทำงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร

เมื่อพิจารณาตามขอบเขตของหลักสูตรดังกล่าว จะเห็นว่า หลักสูตรในสองฐานะหลังเป็นกระบวนการที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียน เพราะความหมายของหลักสูตรในลักษณะนี้ หมายความว่าถึงกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการจัดบุคลากร การให้บริการ การนำหลักสูตรไปสู่การสอน การวัดและประเมินผล ตลอดจนผลผลิตอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากการใช้หลักสูตร

นอกจากนี้ เอ็ดเวิร์ด ครูก (Edward Krug 1960: 262-265) ให้ทัศนะว่าหลักสูตรคือ สื่อกลางของการเรียนการสอนที่โรงเรียนจัดทำขึ้น เพื่อให้โอกาสแก่นักเรียนให้ได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ อันนำไปสู่ผลผลิตทางการเรียนที่พึงปรารถนา และสื่อกลางในที่นี้รวมถึงการเรียนในห้องเรียน โครงการแนะแนว การบริหารสุขภาพ การอยู่ค่ายพักแรม การค้นคว้าในห้องสมุด และสิ่งอื่น ๆ ที่เป็นกิจกรรมนอกหลักสูตรอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม จากแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับความหมายของหลักสูตรดังกล่าวนี้ แม้จะแตกต่างกันบ้าง แต่ก็พอจะสรุปได้ว่า หลักสูตรเป็นความรู้และประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้กับเด็ก ซึ่งวางแผนไว้ล่วงหน้าเพื่อมุ่งหวังให้เด็กได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการ

ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรถือได้ว่าเป็นแม่บทและเป็นหัวใจของการศึกษา สังคมจะเจริญก้าวหน้าเพียงใดขึ้นอยู่กับหลักสูตรเป็นพื้นฐาน เพราะหลักสูตรเป็นสิ่งที่บ่งชี้ว่าโรงเรียนมีความมุ่งหมายในการให้การศึกษาแก่เด็กอย่างไร สามารถให้ความรู้ สร้างเสริมทักษะและทัศนคติในด้านใดบ้าง สิ่งต่าง ๆ ที่ประมวลไว้ในหลักสูตรเป็นเสมือนแนวทางที่จะช่วยให้เราทราบว่าเราจะพัฒนาการศึกษาไปในทางใด มีผลดีต่อปวงชนและสังคมมากน้อยเพียงใด หรือสนองตอบต่อสังคมเพียงใด ดังที่

สุมิตร คุณานุกร (2523: 2) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า "การจัดการศึกษาในประเทศใดก็ตามจะไม่สำเร็จลุล่วงไปตามที่กำหนดไว้ ถ้าไม่มีหลักสูตรเป็นโครงการและเป็นแนวทางในการให้การศึกษา"

ธำรง บัวศรี (2531: 9) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า ถ้าไม่มีหลักสูตร การที่จะให้การศึกษาแก่เยาวชนและประชากรของชาติย่อมกระทำไม่ได้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าหลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดเจตนารมณ์หรือเป้าประสงค์ของการศึกษาของชาติลงสู่การปฏิบัติ อาจกล่าวได้ว่าหลักสูตรคือ สิ่งที่น่าเอาความมุ่งหมายและนโยบายการศึกษาไปแปลงเป็นการกระทำขั้นพื้นฐานในโรงเรียนหรือสถานศึกษา ถ้าจะกล่าวว่าหลักสูตรคือ หัวใจของการศึกษาก็คงไม่ผิด เพราะถ้าปราศจากหลักสูตรเสียแล้วการศึกษาก็ย่อมดำเนินไปไม่ได้

วิจิตร ศรีสะอ้าน (2513: 29) ได้กล่าวเน้นถึงความสำคัญของหลักสูตรว่า

... คุณภาพของการศึกษาจะดีหรือไม่เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ อย่าง เช่น หลักสูตร แบบเรียน อุปกรณ์การสอนและครู ปัจจัยที่ถือกันว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษา ได้แก่ หลักสูตร เพราะหลักสูตรเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่แสดงแง่มุมต่าง ๆ ในการศึกษา ตลอดจนแนวทางในการวัดและประเมินผล เพื่อให้การศึกษาดำเนินไปอย่างมีระบบระเบียบเป็นขั้นตอน และประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายทางการศึกษา

จากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า หลักสูตรเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา เพราะหลักสูตรจะแปลความมุ่งหมายของการศึกษาให้ไปสู่การปฏิบัติได้ ซึ่งหลักสูตรจะเป็นทั้งเป้าหมายและกรอบแนวทางในการจัดการศึกษา

องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตรเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ความหมายของหลักสูตรสมบูรณ์เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร (สันต์ธรรมบำรุง 2525: 13) และเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เห็นโครงสร้างของหลักสูตรทั้งระบบ มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ดังนี้

ทาบา (Taba 1962: 10) กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรว่า หลักสูตรไม่ว่าจะออกแบบในลักษณะใดก็ตาม จะต้องประกอบด้วยข้อความที่กล่าวถึงจุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมาย

เฉพาะ การเลือกเนื้อหาสาระ บางครั้งหลักสูตรจะกล่าวถึงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนและ
ในขั้นสุดท้ายจะเป็นโครงการประเมินผลผลิตของหลักสูตร

โบซอง (Beauchamp 1981: 108) กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรในลักษณะที่
เป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย

1. ระบบเนื้อหา
2. ระบบการสอน
3. ระบบการประเมินผล

ธำรง บัวศรี (2531: 7) กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร และขาดไม่ได้
อย่างน้อย 6 อย่างคือ

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims)
2. จุดประสงค์ของการเรียนการสอน (Instructional Objectives)
3. เนื้อหาสาระและประสบการณ์ (Content and Experiences)
4. ยุทธศาสตร์การสอนการเรียนรู้ (Instructional Strategies)
5. วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน (Instructional Media and Materials)
6. การประเมินผล (Evaluation)

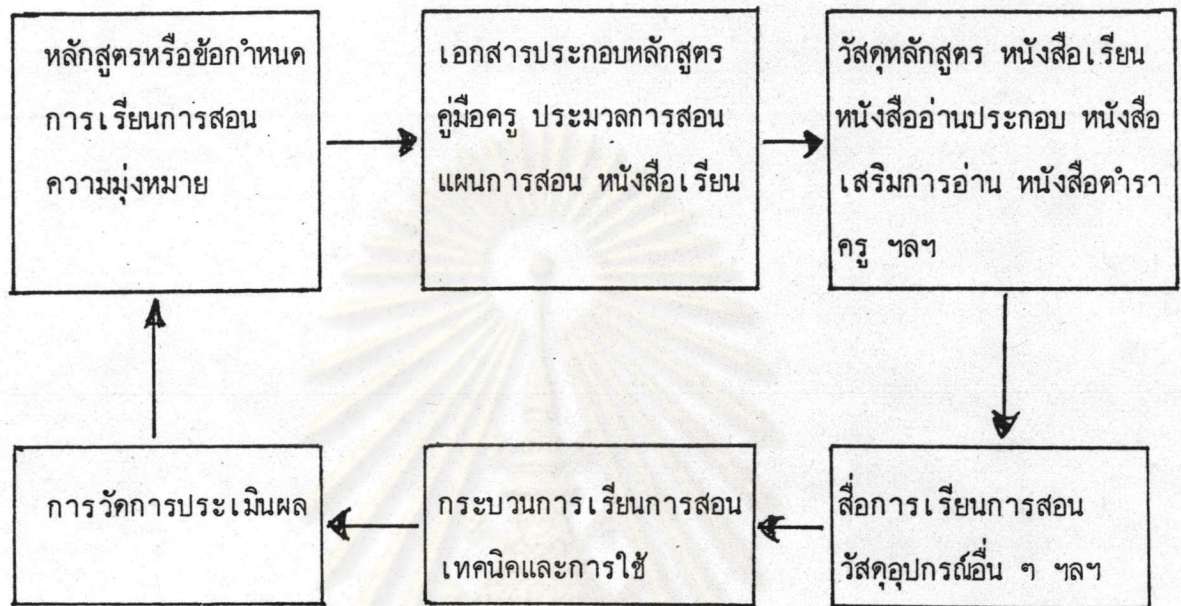
สุมิตร คุณานุกร (2523: 9) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ว่า เมื่อ
พิจารณาหลักสูตรในรูปขององค์ประกอบแล้วจะมี 4 องค์ประกอบคือ

1. ความมุ่งหมาย
2. เนื้อหา
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผล

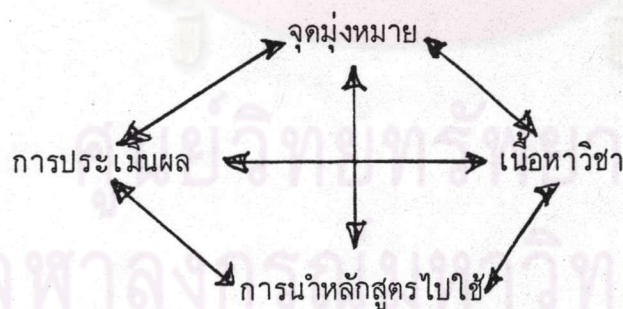
เสริมศรี ไชยศรี (2526: 5) ได้แบ่งองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ 3 ประการคือ

1. ความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์
2. เนื้อหาหรือประสบการณ์ที่ต้องการให้เด็กได้รับ รวมทั้งวิธีการจัด
3. การประเมินผล

สันต์ ธรรมบำรุง (2525: 15-16) เสนอว่า ถ้าจะพิจารณาองค์ประกอบของ หลักสูตรในแง่ของการปฏิบัติหรือการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ สามารถเขียนเป็นรูปแบบได้ดังนี้

วิชัย ราษฎร์ศิริ (2522: 12) กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรควรมี 4 ประการ ซึ่งเขียนแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า โดยทั่วไปหลักสูตรควรมี องค์ประกอบอย่างน้อย 4 ส่วนคือ

1. ความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. เนื้อหาวิชาหรือประสบการณ์
3. การเรียนการสอนหรือการนำหลักสูตรไปใช้

4. การประเมินผลหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรมีความหมายใน 2 ลักษณะคือ การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย และการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่เดิมแล้วให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงของกาลเวลาและสังคม และการพัฒนาหลักสูตร ยังหมายรวมถึง การผลิตเอกสารต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนด้วย (Saylor and Alexander 1974: 7)

สังค อุทรานันท์ (2527: 33) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจะกระทำก็ต่อเมื่อหลักสูตรได้ใช้มาเป็นเวลานาน ไม่สามารถสนองกับความต้องการหรือไม่เหมาะสมกับสภาพของสังคมเป็นอย่างมาก

หลักสูตรจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพื่อให้ทันต่อความก้าวหน้าของวิทยาการและให้เหมาะสมกับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

ไทเลอร์ (Tyler 1968: 1) กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ในรูปแบบของคำถามคือ

1. มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนต้องการให้เด็กได้รับ
2. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น
3. มีวิธีการจัดประสบการณ์ทางการศึกษานั้น ๆ ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
4. จะทราบได้อย่างไรว่าผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้

เดรสเซล (Dressel 1963: 19-24) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรโดยทั่วไปจะเริ่มต้นที่การพิจารณาปรัชญาและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรก่อน ทั้งนี้เพื่อให้แน่ใจว่าหลักสูตรมุ่งไปทางไหน บางหลักสูตรจะเขียนไว้อย่างชัดเจน บางหลักสูตรเพียงแต่กำหนดว่าผลิตบุคลากรแล้วทิ้งไว้กว้าง ๆ เพียงเท่านั้น ในการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรจึงต้องพิจารณาปรัชญาและจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนก่อนเป็นเบื้องต้น การกำหนดปรัชญาและจุดมุ่งหมายควรคำนึงถึงปัญหาของหลักสูตรปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงของสังคม ความก้าวหน้าทางวิชาการ ความต้องการของผู้เรียน แนวนโยบายของคณะเหล่านี้ประกอบกัน หลังจากนั้นก็มีกำหนดเนื้อหาและประสบการณ์

ตามวัตถุประสงค์เป็นขั้นตอนต่อไป

เซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander 1974: 250-263) ได้กำหนดลำดับขั้นในการพัฒนาหลักสูตรไว้ว่า จะต้องสำรวจและศึกษาข้อมูล เสร็จแล้วกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดแบบของหลักสูตรที่จะใช้ นำหลักสูตรไปใช้ในการเรียนการสอน แล้วจึงประเมินผลหลักสูตร

สมิทร คุณานุกร (2523: 5-8) กล่าวถึงขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร ควรจะมีลำดับขั้นดังนี้

1. การกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. การเลือก การจัดเนื้อหาวิชา ประสบการณ์
3. การนำเอาหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร
5. การปรับปรุงหลักสูตร

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2529: 140) กล่าวถึงรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรไว้ 5 ขั้นตอนคือ

1. การกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. การกำหนดเนื้อหาของหลักสูตร
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลการใช้หลักสูตร
5. การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรนั้น เมื่อได้กำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายระดับชาติ และสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของสังคมแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือ การเลือกสรรเนื้อหาและจัดลำดับความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ซึ่งเป็นการพัฒนาหลักสูตรในรูปของเอกสารหลักสูตร ขั้นตอนสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรคือ การนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลดีแก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นขั้นของการนำหลักสูตรไปปฏิบัติ จากนั้นเป็นขั้นการประเมินผลหลักสูตร เพื่อดูว่าหลักสูตรมีสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ในความมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด และขั้นสุดท้ายเป็นการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เพื่อให้หลักสูตรทันสมัย

อยู่ตลอดเวลา และสนองตอบความต้องการของสังคม

การนำหลักสูตรไปใช้

หลักสูตรเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาให้สู่เป้าหมายที่ต้องการ และองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของหลักสูตรก็คือ การนำหลักสูตรไปใช้หรือไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่จะรู้ว่าหลักสูตรบรรลุความมุ่งหมายหรือไม่ ความสำเร็จของหลักสูตรจึงขึ้นอยู่กับการเรียนการสอนในโรงเรียน และการปฏิบัติของโรงเรียน ฉะนั้นผู้เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ โดยเฉพาะผู้บริหาร และครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ และความเข้าใจในการใช้หลักสูตรเป็นอย่างดี นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้

โบซอง (Beauchamp 1981: 164) กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ว่า หมายถึง การนำหลักสูตรไปปฏิบัติโดยประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญที่สุดคือ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ครูได้มีการพัฒนาการเรียนการสอน

สังค อุทรานันท์ (2527: 41-42) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนของการนำเอาหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ หรือไปสู่การเรียนการสอนในโรงเรียน การนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยกิจกรรมและกระบวนการต่าง ๆ หลายประเภท เช่น การจัดทำเอกสารและคู่มือการใช้หลักสูตร การเตรียมบุคลากร การบริหารและบริการหลักสูตร การดำเนินการสอนตามหลักสูตร การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร

สุมิตร คุณานุกร (2523: 130-132) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ รวมถึงกิจกรรม 3 ประเภทคือ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียนให้หลักสูตรบรรลุถึงเป้าหมาย และการสอนของครู โดยอธิบายรายละเอียดไว้ดังนี้

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน

การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน หมายถึง การตีความและการกำหนดรายละเอียดของหลักสูตร สิ่งที่ผู้นำหลักสูตรไปใช้จะต้องตีความหมายก็คือ ความมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งจะออกมาในรูปของเอกสารหลักสูตรที่เราเรียกว่า ประมวลการสอนและโครงการสอน ซึ่งจะช่วยขยายความของหลักสูตรให้กระจ่างขึ้น และเมื่อครูลงมือทำการสอนจริงนั้น อาจต้องทำบันทึกการ

สอนอีกด้วยเพื่อให้เห็นแนวทางในการสอนเป็นรายชั่วโมง

2. การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน

การที่หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายได้นั้นจำเป็นต้องมีปัจจัยหลาย ๆ ด้านมาเสริม เพราะการนำหลักสูตรไปปฏิบัติที่โรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนควรสำรวจดูปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ของโรงเรียนว่าเหมาะสมกับการนำหลักสูตรไปปฏิบัติหรือไม่ ผู้บริหารต้องคำนึงถึงขนาดของห้องเรียนและจำนวนนักเรียน ห้องสมุด วัสดุอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ต้องมีให้พร้อม การจัดการการสอน การจัดครูเข้าสอน ประมวลการสอน โครงการสอน แบบเรียน ฯลฯ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมหรือสกัดกั้นการปฏิบัติงานของครูตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้

3. การสอนของครู

ครูเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของการนำหลักสูตรไปใช้ การเอาใจใส่ต่อการสอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร การเลือกวิธีสอนที่เหมาะสม ฯลฯ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่จะชี้ชะตาของหลักสูตรทั้งสิ้น ผู้บริหารมีหน้าที่คอยให้ความรู้ ให้ความสะดวก ให้คำแนะนำและให้กำลังใจแก่ครู เพื่อให้การสอนของครูและการเรียนของเด็กบังเกิดผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตร

วิชัย ราษฎร์ศิริ (2522: 11-12) ได้กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ไว้ในลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิดของ สุมิตร คุณานุกร ว่า หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ของผู้บริหารและครูนำหลักสูตรไปปฏิบัติให้บังเกิดผลแก่ผู้เรียนในโรงเรียน ซึ่งจำแนกได้ 3 ประการคือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน ได้แก่ การจัดทำวัสดุหลักสูตร อันประกอบด้วยเอกสารหลักสูตรชนิดต่าง ๆ และอุปกรณ์การสอนที่จำเป็นต้องใช้ประกอบการเรียนการสอน เช่น แผนการสอน ประมวลการสอน คู่มือครู แบบเรียน ฯลฯ

2. การจัดสิ่งต่าง ๆ เช่น บุคลากร สถานที่ วัสดุหลักสูตรและบริการต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้หลักสูตรสัมฤทธิ์ผล เริ่มตั้งแต่การจัดหา การอบรมครูผู้สอนและครูฝ่ายบริการหลักสูตร จัดหาเอกสารหลักสูตรชนิดต่าง ๆ และอุปกรณ์การสอนที่จำเป็น จัดเตรียมห้องสมุด ห้องปฏิบัติการและสนามกีฬาต่าง ๆ ฯลฯ ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน

3. การสอน ในบรรดากิจกรรมต่าง ๆ ที่นำหลักสูตรไปใช้ การสอนนับว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุด

รัตนะ บัวสนธ์ (2523: 14-18) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปปฏิบัติ มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การบริหารหลักสูตร (Curriculum Administration) เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่จะส่งเสริม สนับสนุน ชี้แนะให้ครูและผู้ร่วมงานสามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้ถูกต้องทาง

2. การสั่งสอนและการสอน (Instruction and Teaching) การสั่งสอนเป็นกิจกรรมหรือวิธีการที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ ทั้งในและนอกห้องเรียน ส่วนการสอนคือ กิจกรรมที่ครูกระทำกับนักเรียนโดยตรงในลักษณะปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสั่งสอน ไม่ว่าจะเป็นการสั่งสอนหรือการสอนต่างก็เป็นขั้นตอนสำคัญที่สุดที่จะทำให้หลักสูตรประสบผลสำเร็จ

3. การนิเทศ (Supervision) การนิเทศเป็นกระบวนการเกี่ยวกับการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ สนับสนุน ติดตามให้ข้อมูลแก่ครูและผู้บริหารในการจัดดำเนินการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

4. การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นการนำข้อมูลจากการนิเทศที่ไปถึงความบกพร่องไปค้นหาสาเหตุและปรับปรุงให้ดีขึ้น

5. การประเมินผล (Evaluation) การประเมินผลเป็นขั้นตอนปฏิบัติการหลักสูตรที่มีความจำเป็นและจะต้องกระทำอยู่ในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523: 184-191) กล่าวถึงการวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรว่าในการนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุเป้าหมาย ครูใหญ่จะต้องดำเนินในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. การเตรียมวางแผนงานเพื่อการใช้หลักสูตร

ครูหรือผู้บริหารจะต้องวิเคราะห์หลักสูตรว่า จุดมุ่งหมายของการพัฒนาหลักสูตรและการสอนครั้งนี้เป้าประสงค์แท้จริงคืออะไร และสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนและชุมชนเพียงไร การนำหลักสูตรมาปรับใช้นั้นทางโรงเรียนมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างไร วัสดุประกอบหลักสูตรและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จะจัดหาได้อย่างไร และโดยวิธีใด งบประมาณ อาคารสถานที่เพียงพอหรือไม่ การเตรียมบุคลากรเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร จัดทำโดยวิธีใดจึงจะให้เข้าใจหลักสูตรอย่างแท้จริง การนำหลักสูตรไปใช้แม้ว่าตัวหลักสูตรจะพัฒนาขึ้นมาดีเลิศเพียงใด ถ้าการใช้หลักสูตรขาดความเข้าใจและความไม่พร้อม การพัฒนาหลักสูตร

ไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ว่าจะประสบความสำเร็จได้ยาก

2. การจัดเตรียมอบรมครูเพื่อการใช้หลักสูตร

ควรจัดอบรมครูในรูปของการประชุมเชิงปฏิบัติการ ให้ครูได้ศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาของหลักสูตร และจะนำหลักสูตรไปปรับใช้ในห้องเรียนได้อย่างไร โดยการสร้างกำหนดการสอน ประมวลการสอน การเลือกและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

3. การจัดครูเข้าสอน

การจัดครูเข้าสอนเพื่อทำหน้าที่ให้การศึกษา เป็นสิ่งที่จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เพราะครูจะเป็นผู้ที่จะจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็ก เตรียมเด็กเพื่อดำเนินชีวิตไปสู่ความเปลี่ยนแปลงของสังคม ครูจึงมีบทบาทอย่างมากต่อการเรียนรู้ของเด็ก และหลักสูตรจะบรรลุจุดหมายหรือไม่ขึ้นอยู่กับครูเป็นส่วนใหญ่

4. การจัดตารางสอน

หลักของการจัดตารางสอนจะต้องคำนึงถึงการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ ไม่ควรใช้เวลาเท่า ๆ กัน ระดับของความยากง่ายของการเรียนรู้ก็ย่อมแตกต่างกัน นอกจากนี้ช่วงของการเรียนรู้จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน และเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน

5. การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน

การจัดทำกำหนดการสอน ประมวลการสอน แผนการสอน พัฒนาคู่มือครู แบบเรียนและสื่อการเรียน เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องทำ แผนการเรียนจะช่วยให้ครูเห็นแนวทางชัดเจนยิ่งขึ้นว่าจะทำการสอนแบบใด จะเลือกกิจกรรมประสบการณ์อย่างไรให้กับเด็ก การจัดทำสื่อการสอนอาจจะจัดทำร่วมกัน เป็นการประหยัดแรงงานและงบประมาณ ที่สำคัญที่สุดผู้เรียนจะได้เรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนและตรงกับความต้องการของชุมชน

6. การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร

การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจในพฤติกรรมที่จะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องช่วยประชาสัมพันธ์หลักสูตร เช่น วิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ จะช่วยได้มาก

7. การจัดสภาพแวดล้อมและการเลือกสรรโครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนเป็นสิ่งสำคัญและจะต้องคำนึงถึง เพราะ

การเรียนรู้ของเด็กไม่ได้เกิดขึ้นอยู่เฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ก็เป็นส่วนช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ การบริการด้านวิชาการแก่ครูก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจจะทำโดยส่งไปศึกษาอบรมระยะสั้นในเรื่องที่กำลังปฏิบัติอยู่ เพื่อเสริมความเข้าใจให้มีทัศนะอันกว้างขวางขึ้น การไปร่วมประชุมสัมมนา การไปศึกษาดูงาน การเชิญวิทยากรมาสาธิต การส่งเสริมผู้ที่มีความชำนาญเฉพาะด้านที่แตกต่างกัน ได้มีโอกาสเผยแพร่ความรู้ซึ่งกันและกัน เป็นต้น

8. การจัดทำโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร

จะต้องเป็นขั้นตอน ถ้าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกำหนดไว้อย่างชัดเจน การประเมินผลเพื่อปรับปรุงก็จะทำได้ง่ายและตรงจุดว่าการปรับปรุงควรจะมีที่จุดใดบ้าง

เอกสารแนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2525: 10-11) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรไว้ว่าที่เรียกว่าการใช้หลักสูตรนั้น ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งปฏิบัติเกี่ยวโยงกันโดยบุคคลหลายฝ่ายคือ

1. การบริหาร ได้แก่ การจัดการให้มีการดำเนินกิจกรรมไปตามหลักสูตร รวมทั้งการสนับสนุนช่วยเหลือด้านงบประมาณ บุคลากรและวัสดุอุปกรณ์แก่โรงเรียน
2. การนิเทศติดตามผล ได้แก่ การช่วยเหลือแนะนำทางวิชาการ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนเป็นไปตามหลักสูตร รวมทั้งการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน
3. การเรียนการสอน ได้แก่ การจัดกิจกรรมในโรงเรียนโดยครูและนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถ มีความคิด มีคุณธรรม และมีลักษณะนิสัยตามจุดหมายของหลักสูตร
4. การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ได้แก่ การจัดกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียนนอกเหนือจากการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมและช่วยเหลือให้นักเรียนอยากมาโรงเรียน และเป็นการปลูกฝังคุณธรรม รสนิยมและนิสัยอันดีงามแก่นักเรียนอีกด้วย
5. การวัดผลการเรียน ได้แก่ กระบวนการที่ตรวจสอบว่านักเรียนได้ไปถึงจุดหมายปลายทางตามที่หลักสูตรต้องการหรือไม่ เพียงใด และบอกว่ามีส่วนใดที่บกพร่อง ต้องการแก้ไขปรับปรุงต่อไป

บุญมี เณรยอด (2528: 134-139) ได้เสนอรายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการใช้หลักสูตรไว้ว่า ไม่ว่าจะวิเคราะห์หลักการหรือทฤษฎีของนักการศึกษา หรือนักพัฒนาหลักสูตรท่านใดก็ตาม องค์ประกอบของการนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษาจะประกอบด้วย

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน คือ การจำแนกหลักสูตรเป็นรายละเอียดต่าง ๆ ก่อนจะนำไปสู่การปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรให้ผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรได้เข้าใจให้ตรงกันและไปในทิศทางเดียวกัน อาจประกอบด้วยกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง เช่น การจัดทำเอกสารหลักสูตรชนิดต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น แผนการสอน คู่มือครู คู่มือการใช้หลักสูตร เป็นต้น กิจกรรมอีกอย่างที่นิยมทำคือ การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร มักนิยมจัดในรูปของการอบรม ประชุมปฏิบัติการ

2. การจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ได้แก่ วัสดุหลักสูตร และวัสดุการเรียนการสอน อุปกรณ์ต่าง ๆ ครุภัณฑ์ ตลอดจนอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ซึ่งนอกจากจะจัดให้มีแล้วยังครอบคลุมถึงการรักษาสภาพให้พร้อมที่จะใช้ประโยชน์ได้ด้วยความเพียงพอ สะดวกในการใช้และการใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า

3. การสอนของครู เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพของครูกับการปฏิบัติงานของครู สมรรถภาพเกี่ยวกับความรู้ในเนื้อหาวิชา สมรรถภาพในการถ่ายทอด และสมรรถภาพในการบริหารการสอน การสอนนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนต้องรอบรู้ในเนื้อหาวิชาที่ตนเองสอน ส่วนสมรรถภาพในการถ่ายทอดนั้น หมายถึง วิถีทางหรือวิธีการที่ผู้สอนใช้ในการกำหนดเนื้อหาไปสู่ผู้เรียน สมรรถภาพเกี่ยวกับการบริหารการสอน คือ ในการสอนของผู้สอนแต่ละรายวิชาได้มีการวางแผนและเตรียมการไว้อย่างไรบ้าง การบริหารการสอนจึงครอบคลุมกิจกรรมหลัก 4 ประการคือ การเตรียมการสอน การสอน การวัดผลการสอน และการสอนซ่อมเสริม สำหรับการปฏิบัติงานของครูหรือผู้สอนเป็นการนำเอาสิ่งที่เตรียมการไว้หรือมีอยู่ในตัวผู้สอนออกมาสู่การปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผล

จากแนวคิดเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรดังกล่าว พอจะสรุปได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ จะครอบคลุมกิจกรรม 3 ประการคือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน เป็นการกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรก่อนที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ เช่น การจัดทำกำหนดการสอนและบันทึกการสอน และการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร

2. การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร เป็นการจัดการทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้การใช้หลักสูตรของครูสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมาย ได้แก่ การเตรียมบุคลากร การบริหารและบริการหลักสูตร การนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร

3. การสอนของครู หรือการจัดการเรียนการสอน เป็นการนำหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งหลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลเพียงใดขึ้นอยู่กับจัดการเรียนการสอนของครู ได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอน เทคนิคและวิธีสอน กิจกรรมเสริมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลการเรียน

นโยบายในการใช้หลักสูตร

ขุภ กาดูจนประกร (อ้างถึงใน เสนาะ ดิยาวี 2521: 26) ได้ให้ความหมายของนโยบายว่า หมายถึง แนวทางปฏิบัติอย่างกว้าง ๆ ที่นำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย นโยบายจะชี้ให้เห็นว่าฝ่ายบริหารควรทำอย่างไร และผู้ปฏิบัติยึดถืออะไร จึงจะทำงานดำเนินไปอย่างราบรื่น ดังนั้นในการบริหารงาน ผู้บริหารจะต้องกำหนดนโยบายเสียก่อน

กมล ธิโสภา (2522: 39) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนต้องรู้นโยบายในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ต้นนโยบายของชาติ ของกระทรวง ของกรมฯ และนำนโยบายของระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะของกรมฯ มาวางเป็นนโยบายของโรงเรียน โรงเรียนจำเป็นต้องวางนโยบายไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และสอดคล้องกับนโยบายเบื้องต้นคือ ของกรมฯ กระทรวงฯ และของชาติ เพื่อที่จะได้ตอบปัญหาผู้ซักถามได้ว่า โรงเรียนมีนโยบายอย่างไร ไม่เพียงแต่จะช่วยเป็นแนวทางการบริหารโรงเรียนเท่านั้น

จากความหมายของนโยบายดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติงานของสถานศึกษา จำเป็นจะต้องมีการกำหนดนโยบายเพื่อเป็นแนวทางการบริหารงานให้ดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ โดยอาศัยนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นับตั้งแต่ต้นนโยบายของชาติ กระทรวง กรม เป็นกรอบในการกำหนดนโยบายภายในสถานศึกษาของตน

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ระดับก่อนประถมศึกษา และระดับประถมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2529: 15-16) ได้กำหนดนโยบายด้านคุณภาพไว้ว่า

เร่งรัดพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามจุดหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 โดยปรับปรุงการเรียนการสอนทุกกลุ่มประสบการณ์ให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ มุ่งเน้นทักษะภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสุขภาพอนามัย เป็นพิเศษ รวมทั้งการปลูกฝังความเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีสุขนิสัยที่ดี มีกิจนิสัยและทักษะเบื้องต้นที่เอื้อต่อการพัฒนาอาชีพ เศรษฐกิจ สังคม ชุมชนและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ วก. 552/2527 เรื่องให้ใช้หลักสูตรลูกเสือเป็นวิชาบังคับ ได้อธิบายความสำคัญของลูกเสือไว้ว่า "กระทรวงศึกษาธิการเห็นว่าวิชาลูกเสือจะสามารถสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีต่าง ๆ เช่น ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัยและความเป็นพลเมืองดีให้แก่เยาวชนของชาติได้เป็นอย่างดี..."

จากความหมายของนโยบาย นโยบายด้านคุณภาพของแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ให้ใช้หลักสูตรลูกเสือเป็นวิชาบังคับนี้ โรงเรียนควรใช้เป็นกรอบในการกำหนดนโยบาย แผนงาน/โครงการในการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือให้สอดคล้องกันและเป็นแนวทางปฏิบัติของโรงเรียน

เอกสารประกอบหลักสูตร

เอกสารประกอบหลักสูตร เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่ออธิบายรายละเอียดของหลักสูตร ให้การใช้หลักสูตรบรรลุผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตร เช่น แผนการสอน คู่มือครู ฯลฯ

สังัด อุทรานันท์ (2527: 7) กล่าวว่าเอกสารประกอบหลักสูตรเป็นเอกสารที่อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายละเอียดต่าง ๆ ของหลักสูตรเพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้ได้ผลตามความมุ่งหมาย ตัวอย่างของเอกสารประกอบหลักสูตร ได้แก่ คู่มือเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรหรือคู่มือหลักสูตร แผนการสอนกลุ่มวิชาต่าง ๆ คู่มือประเมินผลการเรียน ฯลฯ เป็นต้น

วิชัย ราษฎร์ศิริ (2522: 61) ได้กล่าวถึงเอกสารประกอบหลักสูตรว่าเป็น วัสดุสิ่งพิมพ์ที่แนะนำการจัดกิจกรรมหรือใช้ประกอบการเรียนการสอนตามหลักสูตร ซึ่ง ได้แก่ ประมวลการสอน แผนการสอน คู่มือครู คู่มือการใช้หลักสูตร หนังสือเรียน ฯลฯ

เอกสารคู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521 กรมวิชาการ (2521: 161) ได้ให้ความหมายของเอกสารประกอบหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ว่า หมายถึง คู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา ซึ่งเป็นเอกสารประกอบหลักสูตรแม่บท เป็นการตีความหลักสูตรให้ผู้ที่นำไปใช้เข้าใจนโยบายหรือเจตนารมณ์ของผู้กำหนดหลักสูตร คำต่าง ๆ ที่ใช้ในหลักสูตร จะต้องเข้าใจความหมายที่แท้จริงและความหมายในเชิงปฏิบัติ นอกจากนี้ยังกำหนดแนวทางและวิธีการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนได้ได้ผลโดยเสนอแนะกระบวนการเรียนการสอนตามแนวทางของหลักสูตร วิธีจัดทำและใช้วัสดุอุปกรณ์ การนิเทศ ติดตามผล และการบริหารการใช้หลักสูตร เป็นต้น

จากความหมายของเอกสารประกอบหลักสูตรแสดงให้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของเอกสารประกอบหลักสูตรวิชาลูกเสือว่าเป็นเอกสารที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนวิชาลูกเสือให้บรรลุเป้าหมายตามที่หลักสูตรต้องการได้

เอนก รัตน์ปิยะภรณ์ (2528: 61) กล่าวว่า คู่มือสำหรับครูแบ่งได้ดังนี้

1. เอกสารแนะนำหลักสูตร เป็นหนังสือหรือเอกสารที่ช่วยครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตร เช่น คู่มือครู คู่มือการสอน คู่มือการศึกษา คู่มืออบรม โครงการสอน แผนการสอน เอกสารเสริมความรู้ เป็นต้น
2. ประมวลการสอน เป็นหนังสือที่ช่วยสนับสนุนในการปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนให้เป็นไปตามลำดับขั้น และตามเป้าหมาย
3. เอกสารเกี่ยวกับการวัด เป็นหนังสือหรือเอกสารที่ช่วยครูในการวัดผลการเรียนการสอนของครู เช่น คู่มือวัดผล ประเมินผล เครื่องมือวัดผลการเรียนรู้

ในการจัดการเรียนการสอนวิชาลูกเสือ เอกสารประกอบหลักสูตรที่กรมวิชาการ กรมพลศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจัดทำ ได้แก่ คู่มือการใช้หลักสูตร แผนการสอนและเอกสารที่ครูควรจัดทำขึ้น ได้แก่ กำหนดการสอนและบันทึกการสอน

เอกสารประกอบหลักสูตรวิชาลูกเสือ อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. เอกสารประกอบหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา เป็นเอกสารที่โรงเรียนประถมศึกษาควรมีไว้เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและนำไปใช้ได้ตรงตามเป้าหมาย เอกสารประกอบหลักสูตรลักษณะนี้จะกล่าวรวมไว้ทุกกลุ่มประสบการณ์ ตัวอย่างเช่น

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 คู่มือการใช้หลักสูตร แนวการใช้หลักสูตร คู่มือประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เป็นต้น

2. เอกสารประกอบหลักสูตรวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2528 เป็นเอกสารที่กรมวิชาการ กรมพลศึกษา และหน่วยงานอื่นจัดทำขึ้น เพื่อให้ครูที่สอนวิชาลูกเสือใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

2.1 เอกสารประกอบหลักสูตรสำหรับครู ได้แก่ หลักสูตรและเนื้อหาวิชาลูกเสือ แผนการสอนวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา คู่มือการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือ เนตรนารี และยุวกาชาดระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2528 เป็นต้น

2.2 เอกสารประกอบหลักสูตรสำหรับนักเรียน ได้แก่ หนังสือวิชาลูกเสือระดับชั้นต่าง ๆ ตามหลักสูตรวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2528 หนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา เป็นต้น

สำหรับหนังสือเรียนวิชาลูกเสือกระทรวงศึกษาธิการมิได้กำหนดให้มีหนังสือเรียน เพราะได้พิจารณาเห็นว่า การอ่านหนังสือไม่อาจปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีต่าง ๆ เช่น ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ฯลฯ ให้แก่นักเรียนได้ นอกจากจะต้องให้นักเรียนได้มีการฝึกปฏิบัติจริง ๆ ให้โรงเรียนดำเนินการสอนตามแนวคู่มือครู และแผนการสอนที่กรมวิชาการได้จัดทำขึ้นด้วยความร่วมมือจากกรมเจ้าสังกัดโรงเรียนนั้น ๆ โรงเรียนจึงไม่มีความจำเป็นต้องให้นักเรียนซื้อหนังสือในรายวิชาดังกล่าวมาใช้ในชั้นเรียน นอกจากโรงเรียนจัดหาเอาไว้ในห้องสมุดเพื่อให้นักเรียนได้อ่าน ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมในสิ่งที่นักเรียนต้องการรู้เท่านั้น (กรมพลศึกษา 2529: 21)

การเตรียมบุคลากร

การเตรียมบุคลากรเป็นงานที่สำคัญในการใช้หลักสูตร โดยเฉพาะหลักสูตรที่ประกาศใช้ใหม่ บุคลากรสำคัญที่จะต้องเตรียมได้แก่ ครูผู้สอนและผู้บริหาร

ธำรง บัวศรี (2531: 267) กล่าวถึงการเตรียมครูหรือผู้สอนไว้ดังนี้ ครูหรือผู้สอนนับได้ว่าเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่จะทำให้การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว เพราะเป็นผู้นำเอาหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียนกับผู้เรียนจริง ๆ ดังนั้นก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ ผู้ที่รับผิดชอบจะต้องเตรียมครูให้พร้อมทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ทักษะใน

การใช้หลักสูตรและเจตคติที่พึงมีต่อหลักสูตร ตลอดจนโครงสร้างและเนื้อหาสาระของหลักสูตร สำหรับทักษะในการใช้หลักสูตรนอกจากจะต้องมีทักษะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การเรียนการสอน การปกครองชั้นเรียนและการประเมินผลการเรียนรู้แล้ว ยังต้องมีความเข้าใจในทฤษฎีที่เกี่ยวข้องด้วย ในขณะที่เดียวกันจะต้องทำความเข้าใจให้ผู้สอนมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้ผู้สอนมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

การเตรียมครูผู้สอนอาจทำได้หลายวิธี เช่น การจัดประชุมสัมมนาเพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่อง นโยบาย จุดมุ่งหมายของการศึกษา โครงสร้าง รูปแบบ และข้อกำหนดต่าง ๆ ของหลักสูตร การอบรมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเฉพาะเรื่อง การประชุมปฏิบัติการเพื่อฝึกทักษะที่จำเป็น เช่น การจัดทำหน่วยการเรียนการสอน วิธีสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นต้น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523: 186) กล่าวว่า การเตรียมการจัดอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรใหม่ ถือเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ถ้าครูไม่ได้รับการอบรมวัดกรรม เทคโนโลยี วิธีสอน กระบวนการใหม่ ๆ ที่นำมาใช้ แม้จะเขียนเสนอแนะไว้ชัดเจนที่หลักสูตร คู่มือครู แต่การนำไปใช้อาจจะมีการสื่อสารได้ไม่เต็มที่ การใช้หลักสูตรจะดำเนินไปอย่างขาดประสิทธิภาพ การดำเนินการอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรใหม่นั้น ควรจะจัดในรูปประชุมเชิงปฏิบัติการ

สงัด อุทรานันท์ (2527: 264) กล่าวถึง การเตรียมบุคลากรเพื่อการใช้หลักสูตรใหม่อาจดำเนินการได้หลายวิธี เช่น การประชุมชี้แจง การอบรม การประชุมสัมมนา การเผยแพร่ทางเอกสารและสื่อมวลชนชนิดต่าง ๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้น การเตรียมบุคลากรเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการใช้หลักสูตรใหม่ และอาจดำเนินการได้หลายวิธี ซึ่งขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายและความพร้อมต่าง ๆ

การบริหารและบริการหลักสูตร

การบริหารและบริการหลักสูตร เป็นการดำเนินงานเพื่อให้การใช้หลักสูตรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ นักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรได้กล่าวถึงการบริหารและบริการหลักสูตรไว้ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523: 184-185) กล่าวว่า การบริหารและบริการหลักสูตร
ครูใหญ่เป็นผู้ที่มีบทบาทที่จะจัดวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรดังนี้

1. การเตรียมวางแผนเพื่อการใช้หลักสูตรใหม่
2. การเตรียมจัดการอบรมครูเพื่อการใช้หลักสูตรใหม่
3. การจัดครูเข้าสอน
4. การจัดตารางสอน
5. การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน
6. การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร
7. การจัดสภาพแวดล้อม อาคาร สถานที่ และการเลือกสรรโครงการกิจกรรม

เสริมหลักสูตร

8. การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร

บุญมี เณรยอด (2529: 162) กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในด้านการ
บริหารและการดำเนินงานในการนำหลักสูตรไปใช้ระดับโรงเรียน ได้แก่ เป็นผู้วางแผนตัดสินใจ
มีส่วนร่วมในการทำงานทุก ๆ ด้าน เพื่อให้โรงเรียนได้ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ในการบริการทาง
การทำงานทุก ๆ ด้าน เพื่อให้โรงเรียนได้ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ในการบริการทางการศึกษา
ผู้บริหารมีหน้าที่สำคัญในการจัดโครงการดำเนินงานของโรงเรียน จัดโครงการสอนให้เป็นไป
ตามหลักสูตร ปรับปรุงให้ใช้ได้เหมาะสมอยู่เสมอ จัดอบรมครูเพื่อเตรียมครูให้สามารถ
นำหลักสูตรเข้าสู่ห้องเรียนอย่างได้ผลที่สุด แนะนำควบคุมดูแลการสอนของครูให้ดำเนินไปตาม
โครงการสอน จัดประชุมครูเพื่อพิจารณาปัญหาต่าง ๆ วิเคราะห์หลักสูตรและเสนอความคิดเห็น
ต่อผู้บริหารชั้นสูงในการปรับปรุงหลักสูตรและการประเมินผลการใช้หลักสูตร

สงัด อุทรานันท์ (2527: 262-268) กล่าวถึงงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร
จะมีงานอยู่ 3 ลักษณะคือ

1. งานบริหารและบริการหลักสูตร
2. งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร
3. งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

งานบริหารและบริการหลักสูตร เป็นกรดำเนินการในเรื่อง

- งานเตรียมบุคลากร เป็นงานที่จัดให้มีก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ควรจัดให้มีการให้ความรู้หรือชี้แจงแก่ผู้ใช้หลักสูตร

- การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร ผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงความรู้ความสามารถ ตลอดจนความสมัครใจของครูแต่ละคนด้วย เพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตรแต่ละคนมีโอกาสใช้ศักยภาพของตนให้เป็นประโยชน์ต่อการใช้หลักสูตรให้มากที่สุด

- การบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร ได้แก่ เอกสารหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนทุกชนิดที่จัดทำขึ้น เพื่อช่วยเหลือครูให้สามารถใช้หลักสูตรได้อย่างถูกต้อง

- การบริการหลักสูตรภายในโรงเรียน ได้แก่ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ผู้ใช้หลักสูตร เช่น การบริการห้องสอบเฉพาะวิชา การบริการเกี่ยวกับห้องสมุด สื่อการเรียนการสอน การบริการเกี่ยวกับเครื่องมือในการวัดและประเมินผล และบริการแนะแนว เป็นต้น

งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ได้แก่ การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น การจัดทำแผนการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ได้แก่ การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร และการจัดตั้งศูนย์วิชาการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

นิพนธ์ ไทยพานิช (2530: 2) กล่าวถึงงานบริหารและบริการหลักสูตรว่าแบ่งออกได้ดังนี้

1. งานเตรียมบุคลากร เป็นการให้ความรู้แก่บุคลากรโดยการชี้แจงอบรมให้ครุมีความรู้ ความเข้าใจ จุดหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลตามหลักสูตร

2. การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในการจัดครูเข้าสอน โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ความสมัครใจของครูแต่ละคน

3. การบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร ได้แก่ เอกสารหลักสูตรและสื่อการเรียนทุกชนิดที่จำเป็น เพื่อให้ความสะดวกและช่วยเหลือครูให้สามารถใช้หลักสูตรได้อย่างถูกต้อง

4. การบริการหลักสูตรภายในโรงเรียน ได้แก่ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ครูและนักเรียน เช่น การบริการห้องสมุด สื่อการเรียน การใช้อาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติการ

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมา พอจะสรุปได้ว่า การบริหารและบริการหลักสูตรจะเป็นการดำเนินงานเพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุเป้าหมาย ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการเตรียมบุคลากร

การจัดครูเข้าสอน การบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน การจัดอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร

การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร เป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งซึ่งช่วยปรับปรุง การเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร จะช่วยให้การนิเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2529: 1-2) กล่าวถึงงานหลักที่สำคัญของการนิเทศการศึกษาว่ามี 10 ประการคือ

1. งานด้านพัฒนาหลักสูตร เช่น การวางแผนโครงสร้างหลักสูตร โครงการสอน การกำหนดตัวผู้สอน
2. การจัดระบบการสอน เช่น การจัดกลุ่มนักเรียน จัดตารางสอน
3. การคัดเลือกบุคลากรผู้สอน
4. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก
5. การจัดอุปกรณ์การสอน ตรวจสอบ คัดเลือกอุปกรณ์
6. การจัดอบรมครูประจำการ
7. จัดประชุมปฐมนิเทศสมาชิกใหม่
8. จัดบริการด้านอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายหลักของการสอน เช่น การวางนโยบายให้ครูเข้ามามีส่วนร่วม การสร้างบรรยากาศและความสัมพันธ์อันดีในการทำงาน
9. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
10. การประเมินผลการสอน

นอกจากนี้ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2529: 5-8) ได้เสนอแนะเทคนิควิธีการนิเทศ เป็นหมู่คณะและเป็นรายบุคคล ซึ่งอาจทำได้ดังนี้

เทคนิคการนิเทศเป็นหมู่คณะ ประกอบด้วย

1. การจัดประชุมปฏิบัติการ (Workshop) เน้นการฝึกหัดทำและลงมือปฏิบัติ
2. การประชุมปรึกษาหารือ (Conference) เน้นการแลกเปลี่ยนความรู้ความ

คิดของผู้เข้าร่วมประชุม

3. การฝึกงาน (Internship) ให้ผู้ร่วมฝึกได้รับประสบการณ์ตรงภายใต้คำแนะนำควบคุมของผู้เชี่ยวชาญ
4. กลุ่มศึกษาเฉพาะเรื่อง (The Study Group) เน้นการให้การศึกษาแก่ครูประจำการ จัดเป็นกลุ่มเล็ก โดยวางโครงสร้างของกิจกรรม วัตถุประสงค์ เรื่องที่จะศึกษาไว้อย่างดี อาจเป็นทั้งการพูด การค้นคว้าทดลอง
5. กลุ่มปฏิบัติการโครงสร้าง (The Project Group) มีโครงการและวัตถุประสงค์ที่แน่นอน กำหนดวันเวลาที่จะทำให้สำเร็จ
6. การสาธิตการสอน (Demonstration) ได้แก่ การเชิญผู้อำนวยการมาสาธิตการสอน การแสดงการใช้วัสดุอุปกรณ์ให้คณะครูได้ดู
7. การฟังปาฐกถาหรือคำบรรยาย (Lecture) ได้แก่ การเชิญผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยายในหัวข้อ เรื่องที่คณะครูต้องการรู้และมีความสนใจ
8. การอภิปราย (Panel Discussion) เช่น การแลกเปลี่ยนความรู้ในแนวความคิดใหม่ ๆ
9. ทัศนศึกษาหรือการศึกษานอกสถานที่ (Field Trip) เช่น ศึกษาดูงาน ดูการสอนของครูโรงเรียนอื่น บางที่เรียกว่าการเยี่ยมชมเยียนดูการสอน (Inter-Visitation)
10. การสัมมนา (Seminar) แลกเปลี่ยนความรู้ หาทางแก้ปัญหา มีการกำหนดหัวข้อสัมมนา จัดตั้งกรรมการ เลือกประเด็นปัญหา การเขียนเอกสารประกอบการสัมมนา
11. การให้ร่วมปฏิบัติงานในคณะกรรมการ (Commitee)
12. จัดเพียงวันสัมมนา (Baglanch Conference) อาจเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาสนทนาในหัวข้อที่กำหนด เป็นเวลา 15 นาที แล้วให้คณะครูแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนกัน
13. การจัดป้ายนิเทศ (Bulletin Board)

เทคนิคการนิเทศเป็นรายบุคคล ประกอบด้วย

1. การฝึกงาน (Internship)
2. การเรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์ (Under Study)
3. การเลือกเรียนวิชาเป็นรายวิชาในมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย (Course)
4. การเข้ารับการฝึกอบรม (Inservice Training)

5. การไปศึกษาต่อ (Continuing Education)
6. การให้เป็นสมาชิกสมาคมวิชาชีพ (Professional Association)
7. การอ่าน (Reading)
8. การเขียน (Writing)
9. การมอบหมายโครงการให้ไปจัดทำ (Project Organizing)
10. การส่งไปร่วมเป็นกรรมการ (Acommittee Member) ของสมาคม กรม
กระทรวง หรือกลุ่มโรงเรียน จะทำให้ครูเกิดการพัฒนาตนเอง รู้จักรับผิดชอบ ได้ทำงานกับ
คนอื่น

11. การให้ไปเป็นวิทยากร (Speaker) เป็นการพัฒนาครู เพราะได้ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้กับวิทยากรคนอื่น ๆ ต้องเตรียมตัวเตรียมเรื่องที่จะพูด

12. การให้ไปสังเกตคนอื่นปฏิบัติงาน (Observation) อาจจะทำให้ความรู้ซึมซาบเข้าไปในตัวครู อาจเป็นแรงกระตุ้นให้ครูอยากปฏิบัติงานให้ดีกว่าคนอื่น

สุจริต เพียรชอบ (อ้างใน วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ 2528: 100-102) ได้กล่าวถึงงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนที่ครูใหญ่สามารถทำได้ มีดังนี้

1. การช่วยเหลือครูทางด้านวิชาการและด้านบริหาร เช่น การอบรมครู การสัมมนา การให้คำปรึกษา การสาธิตการสอน การจัดหนังสือ ปรับปรุงห้องสมุดให้ทันสมัย การบริการโสตทัศนูปกรณ์ การสนับสนุนให้ครูไปเรียนเพิ่มเติม เป็นต้น

2. การช่วยเหลือครูในปัญหาส่วนตัว มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ทำให้ครูสามารถปรับทุกข์ด้วยทั้งปัญหาส่วนตัวและปัญหาในการทำงาน

3. การสร้างขวัญของคณะครู เช่น จัดสภาพการทำงานให้ดี สะดวกสบาย ทำให้ครูเกิดความอบอุ่น การดำเนินงานเป็นแบบประชาธิปไตย มีความยุติธรรมต่อทุกคน

4. การประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน เช่น จัดรับฟังความคิดเห็นของครู-นักเรียน มีการอภิปรายปัญหาต่าง ๆ ประเมินผลการเรียนการสอน เป็นต้น

กรมวิชาการ (กระทรวงศึกษาธิการ 2522: 187-189) ได้เสนอแนะวิธีการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. การแนะนำที่ก่อให้เกิดการแก้ปัญหา การปรับปรุงงาน และการริเริ่มงาน เช่น แนะนำเกี่ยวกับหลักการสอน หลักการวัดผล หลักการบริหาร ข้อคิดเห็นต่าง ๆ

2. การประชุมชี้แจง เป็นการชี้แจงให้ข้อมูล เช่น ชี้แจงโครงสร้างของหลักสูตร ฯลฯ
3. การประชุมปฏิบัติการ เป็นการประชุมเพื่อให้ได้ทักษะในการปฏิบัติงาน ซึ่งมักจะ เป็นภาคปฏิบัติ เช่น การประชุมปฏิบัติการทำแผนการสอน การผลิตอุปกรณ์ ฯลฯ
4. การประชุมสัมมนา เป็นการประชุมเพื่อแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และผู้เข้าร่วมประชุมมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็น
5. การประชุมอบรม เป็นการประชุมเพื่อเสริมสร้างความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งมีวิธีการหลาย อย่าง เช่น การบรรยาย อภิปราย ชักถาม การประชุมกลุ่มย่อย การสาธิต การศึกษาดูงาน นอกสถานที่

การติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียน

การติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียนเป็นกิจกรรมที่ทำให้ทราบว่า การใช้หลักสูตร บรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง หรือควรปรับปรุงอะไรบ้าง

กรมวิชาการ (กระทรวงศึกษาธิการ 2527: 17-18) กล่าวถึงนโยบายของการ ติดตามผลและแนะนำการใช้หลักสูตร เพื่อติดตามดูว่าหลักสูตรที่นำออกใช้เหมาะสมหรือไม่ประการ ใดต่อสภาพความเป็นจริงที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และเกิดปัญหาอุปสรรคอย่างไร เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือแนวทางที่กำหนดไว้หรือไม่ มีสิ่งใดควรนำมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาหลักสูตรบ้าง และได้จัดรูปแบบการติดตามผลการใช้หลักสูตรไว้ดังนี้

1. การไปนิเทศโรงเรียน โดยหน่วยงานทุกหน่วยที่รับผิดชอบงานติดตามผลการใช้ หลักสูตร
2. การให้กลุ่มโรงเรียนนิเทศ
3. การประชุมสัมมนาอบรม ปฏิบัติการเพื่อพิจารณาสื่อการเรียนการสอน วิธีสอน ฯลฯ ให้แก่กลุ่มโรงเรียนหรือครูผู้ทำการสอน
4. การใช้แบบสอบถาม

นอกจากนี้ การติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียน อาจใช้วิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1. การติดตามและตรวจสอบเอกสารต่าง ๆ
 - 1.1 เอกสารหลักสูตร ได้แก่ หลักสูตร คู่มือครู แผนการสอน โครงการสอน บันทึกการสอน การตรวจสอบเพื่อให้งานการสอนดำเนินไปตามแผน ต้องทำเป็นระยะ ๆ เพื่อ

คู่มือหา อุปสรรคและความก้าวหน้าของการใช้หลักสูตร เช่น มีการตรวจสอบ หรือปรับปรุงแผนการสอน โครงการสอน เดือนละครั้ง หรือภาคเรียนละ 1 ครั้ง

1.2 แบบบันทึกการประเมินผลการเรียนของรายวิชา ควรมีการตรวจสอบแบบบันทึกการประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีระบบ

1.3 แบบแสดงสถิติการมาปฏิบัติงาน การติดตามผลการปฏิบัติงานของครู โดยวิเคราะห์จากสถิติต่าง ๆ เช่น ใบลงเวลา แบบบันทึกการเข้าสอน จะสามารถควบคุมได้ว่าในแต่ละเดือนหรือแต่ละวัน ครูขาดกี่คน สายกี่คน เป็นต้น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งซึ่งแสดงว่าการบริหารหลักสูตรเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ถ้าหากครูขาดมาก อาจจะเป็นผลกระทบกระเทือนถึงผลการเรียนของนักเรียนตามหลักสูตร เพราะการขาดสอนบ่อยครั้งย่อมทำให้ความสนใจในการเรียนลดน้อยลง จึงจำเป็นต้องหาวิธีแก้ หรือป้องกันทันที

1.4 แบบปฏิบัติการสอน การตรวจสอบแผนปฏิบัติการสอน เพื่อจะได้รู้ว่าในคาบเรียนหนึ่ง ๆ นั้น นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มวิชาหรือไม่

2. การติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติงานประจำปี การวางแผนปฏิบัติงานตลอดปี เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โรงเรียนจะต้องมีปฏิทินประจำปีของตนอยู่ ซึ่งกำหนดกิจกรรมและงานที่จะต้องปฏิบัติโดยสังเขปให้สอดคล้องกับหลักสูตรใหม่ โดยจัดทำเป็นรายสัปดาห์ รายเดือน รายภาคเพื่อสะดวกในการติดตามผลการปฏิบัติงานตลอดปีการศึกษา

การจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนหรือการสอนของครู เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดของการนำหลักสูตรไปใช้ หลักสูตรจะบรรลุผลแค่ไหนขึ้นอยู่กับครู

กูด (Carter V. Good 1973: 127) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการสอนไว้ 2 ลักษณะคือ

1. การสอน หมายถึง การกระทำซึ่งเป็นการอบรมสั่งสอนนักเรียนตามสถานศึกษา โดยทั่วไป

2. การสอน หมายถึง การจัดสภาพการณ์ สถานการณ์ หรือกิจกรรมเพื่อช่วยให้นักเรียน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ได้โดยง่าย

สุมน อมรวิวัฒน์ (2526: 48-51) กล่าวว่า การสอนคือ สถานการณ์อย่างหนึ่งที่มีสิ่งต่อไปนี้เกิดขึ้น

1. มีความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์กันขึ้นระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับสิ่งแวดล้อม

2. ความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์นั้น ก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่

3. ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ใหม่นั้นไปใช้ได้

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การสอนหรือการเรียนการสอนเป็นพฤติกรรมที่ครูกับนักเรียนจัดทำขึ้น เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ตามความมุ่งหมายของการสอน รวมทั้งเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น

ภิญโญ สาร (2523: 149) กล่าวว่า องค์ประกอบของการสอนมี 3 ประการคือ

1. วิธีสอน
2. เครื่องมือและสื่อการเรียน
3. บุคลิกภาพและลักษณะเฉพาะของครู

สุมานัน รุ่งเรืองธรรม (2526: 3) กล่าวว่า ครูพึงยึดถือสิ่งเหล่านี้ในการสอนคือ

1. จุดมุ่งหมายของการศึกษาและจุดมุ่งหมายของบทเรียน
2. ลักษณะของเนื้อหาวิชา
3. ลักษณะของผู้เรียน
4. ตัวครูเอง
5. สถานที่ บุคลากร และเครื่องช่วยอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

จากแนวคิดดังกล่าว พอสรุปได้ว่า องค์ประกอบของการสอนนั้นประกอบด้วย

1. ผู้สอน
2. ผู้เรียน
3. เนื้อหาสาระที่จะสอน
4. วิธีสอนและกิจกรรม

สุนทร พานิชกุล (2530: 50) กล่าวถึงภารกิจของครูในการนำหลักสูตรไปใช้ ครูจะต้องมีความรู้อย่างน้อย 4 ประการคือ

1. ต้องรู้หลักการและจุดหมายของหลักสูตร เพื่อทราบทิศทางของการศึกษา
2. ต้องรู้เนื้อหาวิชาที่จะต้องสอน เพื่อเตรียมการสอนได้ตรงตามหลักสูตร
3. ต้องรู้เกี่ยวกับวิธีสอน วิธีใดเหมาะจะสอนเนื้อหาตอนใด สอนอย่างไรให้

นักเรียนรับรู้รวดเร็ว เข้าใจดี

4. ต้องรู้เกี่ยวกับการวัดผล ประเมินผล เพื่อให้รู้ว่าสอนบรรลุจุดประสงค์หรือไม่ เพียงใด

การเตรียมการสอน

มานิต จิตตเกษม (2527: 21-25) เสนอแนะสิ่งที่ครูจะต้องเตรียมก่อนการสอน ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงเจตนารมณ์ของหลักสูตร จุดหมาย หลักการ โครงสร้าง ตลอดจนรายละเอียดในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ
2. ศึกษาเอกสารหลักสูตร เช่น คู่มือครู หนังสือเรียน แผนการเรียน สื่อการเรียน การสอน เอกสารต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้ครูสอนตามหลักสูตรได้ดียิ่งขึ้น
3. ศึกษาภาวะเบี่ยง และวิธีการวัดผลประเมินผลการศึกษา ตลอดจนแบบฟอร์มต่าง ๆ ที่ต้องใช้งานสามารถปฏิบัติได้
4. จัดทำกำหนดการสอน ตารางสอน เป็นการวางแผนการสอนระยะยาวตลอดปี การศึกษา มากำหนดเนื้อหาสาระ ตามระยะเวลาที่หลักสูตรและแผนการสอนของหลักสูตรกำหนดไว้
5. จัดทำแผนการสอนย่อย เพื่อใช้สอนแต่ละคาบเวลา เป็นการวางแผนการสอน ระยะสั้น เป็นรายวันและรายคาบ

อรุณวรรณ เกตุอร่าม (2526: 111-116) ได้กล่าวถึงการเตรียมการสอนว่า การเตรียมการสอนของครูทำให้ครูทราบล่วงหน้าว่าจะให้ผู้เรียนเรียนรู้อะไร แค่ไหน อย่างไร ครูจะได้จัดเตรียมเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียน วิธีสอน สื่อการเรียนและสถานที่ไว้ให้พร้อม ทำให้การสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น

จะเห็นได้ว่า การเตรียมการสอนเป็นการกำหนดว่าครูจะสอนอะไร จะจัดกิจกรรม และประสบการณ์ให้กับเด็กอย่างไร เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ของการสอน

เทคนิควิธีสอน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2522: 71) ได้เสนอวิธีสอนหรือกิจกรรม การเรียนการสอน สำหรับหลักสูตรประถมศึกษาไว้ดังนี้

1. การบรรยาย
2. การใช้คำถาม
3. การสาธิต
4. การใช้หนังสือเรียน
5. การมอบหมายงานให้ทำหรือการค้นคว้าด้วยตนเอง
6. การให้ทำแบบฝึกหัดหรือการให้การบ้าน
7. การอภิปรายกลุ่ม
8. การให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง
9. การศึกษานอกสถานที่
10. การแสดงบทบาทสมมติ
11. การสร้างสถานการณ์จำลอง
12. การทดลอง

นอกจากนี้ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2521: 49) ได้เสนอแนะวิธีสอน ที่เอื้อต่อหลักสูตรประถมศึกษาไว้ดังนี้

1. วิธีสอนแบบแก้ปัญหา (สอบแบบวิทยาศาสตร์)
2. วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม
3. วิธีสอนแบบอภิปราย
4. วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน
5. วิธีสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ

ฯลฯ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2522: 71) ยังได้แบ่งกิจกรรมการเรียน

การสอน วิธีสอน หรือเทคนิคในการสอนไว้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. การสอนที่ถือครูเป็นศูนย์กลางของความสนใจ เช่น การสอนแบบบรรยาย การใช้คำถาม การสาธิต ฯลฯ
2. การสอนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางของความสนใจ เช่น การใช้หนังสือเรียน การมอบหมายงานให้ทำ หรือการค้นคว้าด้วยตนเอง การให้ทำแบบฝึกหัด หรือการให้การบ้าน การอภิปรายกลุ่ม การให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง การศึกษานอกสถานที่ การแสดงบทบาทสมมุติ การทดลอง ฯลฯ

สำหรับการจัดการเรียนการสอนวิชาลูกเสือ หลักสูตรวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา กำหนดว่าการเรียนวิชาลูกเสือนี้มุ่งให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของลูกเสือในแง่ของความรู้และทฤษฎีเป็นส่วนใหญ่ อาจจะมีปฏิบัติบ้างในบางเรื่องของหลักสูตร (กรมพลศึกษา 2527: (5))

ดังนั้นเทคนิควิธีสอนที่ใช้ในการสอนวิชาลูกเสือจะใช้วิธีสอนตามหลักสูตรปกติ เช่น การบรรยาย การสาธิต การสร้างสถานการณ์จำลอง การแสดงบทบาทสมมุติ การฝึกปฏิบัติจริง การพาไปศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ เป็นต้น

จาร์ส น้อยแสงสี (2520: 79-81) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการที่จะเลือกวิธีสอนให้เหมาะสมกับวิชาที่สอนหรือเหมาะสมกับผู้เรียนนั้น ควรขึ้นอยู่กับลักษณะดังต่อไปนี้คือ

1. ความมุ่งหมายของบทเรียน
2. ลักษณะของบทเรียน
3. ธรรมชาติของวิชา
4. ธรรมชาติและพัฒนาการของวิชา
5. ความรู้ อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา
6. ความเปลี่ยนแปลงของสังคม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2521: 126) ได้เสนอแนะแนวปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนเนื้อหาในแต่ละบทเรียน ควรยืดหยุ่นได้ตามเหตุการณ์ สภาพท้องถิ่น ความสนใจของผู้เรียน และให้มีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวิชา

มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. ผู้สอนควรใช้วิธีสอนที่จะให้ผู้เรียนรู้ปัญหาและความต้องการของตนเองและท้องถิ่น ฝึกให้คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และรู้จักนำความรู้ไปใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยพิจารณา วิธีสอนให้เห็นว่าเหมาะสมกับจุดประสงค์และลักษณะเนื้อหาวิชา เช่น การสอนแบบแก้ปัญหา ค้นคว้า อภิปราย ทำงานกลุ่มสืบสวนสอบสวน ฯลฯ

3. ผู้สอนควรคำนึงถึงการที่จะให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนทั้งภาควิชาการ และภาคปฏิบัติ ซึ่งมีผลส่งเสริมคุณลักษณะเฉพาะของเอกัตบุคคล และให้ผู้เรียนอยู่ในสังคมได้

จากวิธีสอนและแนวทางการเลือกวิธีสอนดังกล่าว การที่ครูผู้สอนจะเลือกใช้วิธีการใด ย่อมขึ้นกับความเหมาะสมของแต่ละรายวิชา และจุดมุ่งหมายของบทเรียน

การใช้สื่อการเรียนการสอน

วิชย วงษ์ใหญ่ (2523: 191) กล่าวถึงสื่อการสอนว่า คือ วัสดุอุปกรณ์และกิจกรรม การเรียนที่ครูและนักเรียนจะต้องทำเพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้ ซึ่งครูจะต้องจัดทำขึ้นและจัด หาไว้ให้เรียบร้อย

วิจิตร ภักดิ์รัตน์ (สุโขทัยธรรมมาธิราช 2526: 96) กล่าวว่าสื่อการสอน หมายถึง ตัวกลางหรือพาหนะที่ช่วยให้ผู้สอนส่งหรือถ่ายทอดความรู้ เจตคติและทักษะไปยังผู้เรียนได้อย่าง มีประสิทธิภาพ และหมายรวมถึงวัสดุอุปกรณ์และวิธีการ

กรมวิชาการ (2521: 8) ได้กำหนดแนวทางในการเลือกสื่อการเรียนไว้ ดังนี้

1. คำนึงถึงสื่อการเรียนที่จะนำไปใช้นั้น ให้ข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง
2. คำนึงถึงคุณค่าในการเรียนรู้
3. เหมาะสมกับอายุ สติปัญญาและประสบการณ์ของผู้เรียน
4. ตระหนักถึงผู้ใช้อยู่เสมอ เพราะผู้ใช้ควรได้ประโยชน์มากกว่า
5. ศึกษาคู่มือประกอบการสอน
6. สื่อการเรียนนั้นช่วยสร้างปัญหาหรือแก้ปัญหาย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่
7. สื่อการเรียนที่นำมาใช้ส่งเสริมให้เกิดความคิดวิพากษ์วิจารณ์และก่อให้เกิด

กิจกรรมร่วมกันในการเรียนการสอน

8. รู้จักวิธีการเก็บรักษาสื่อการเรียนต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่ดีและใช้ได้นาน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2521: 23) ได้เสนอสื่อการเรียนที่ครูควร
จัดหาและจัดทำไว้ดังนี้

1. ของจริง
2. แหล่งวิชาการ
3. วิทยากร ผู้ช่วยสอน
4. สถานที่ใกล้
5. หุ่นจำลอง
6. แบบฝึกทักษะ
7. หนังสือเรียนและหนังสืออ่านประกอบ
8. ภาพและภาพประกอบคำบรรยาย
9. ภาพพลิก
10. หนังสือประกอบการสอน เช่น เกมการละเล่นพื้นเมือง
11. หนังสือการ์ตูน หนังสือพิมพ์
12. เครื่องเทป
13. บทต่าง ๆ เช่น บทสนทนา ปัญหาทแสดง ร้อยกรองฯ
14. มุมหนังสือ

จากแนวทางและสื่อการเรียนต่าง ๆ ดังกล่าว สรุปได้ว่า ในการเลือกสื่อการเรียน
การสอนเพื่อใช้ในการเรียนการสอนนั้น ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. สอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชา
2. เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
3. เป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของผู้เรียน
4. ใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า

การวัดและประเมินผลการเรียน

การประเมินผล เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียน เมื่อใดที่มีการเรียนการสอนจะ
ต้องมีการวัดผลและประเมินผลควบคู่กันไปด้วย พันธ์ หันาคินทร์ (2513: 138-139) ได้
ให้ความหมายของการประเมินผลการศึกษาว่ามีคำที่ใช้อยู่ 2 คำคือ คำว่าการวัดผล (Measurement)
และคำว่าการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งทั้ง 2 คำมีความหมายต่างกัน กล่าวคือ การวัด

ผล หมายถึง การเปรียบเทียบผลที่ได้จากการเรียนกับมาตรฐานอันหนึ่งที่ยึดถืออยู่ ส่วนคำว่า การประเมินผลเป็นการกำหนดค่าหรือราคา (Value Judgement) จากคะแนนที่เราได้รับจากการวัด

การประเมินผลตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย การประเมินผลการเรียน การสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พ.ศ. 2524 กำหนดสาระสำคัญไว้ดังนี้

1. ให้โรงเรียนมีหน้าที่ประเมินผลทุกชั้นเรียน ยกเว้นชั้น ป.6 ให้เป็นหน้าที่ของ คณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ เป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผล
2. ให้มีการประเมินผลการเรียนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและเพื่อตัดสินผล การเรียน โดยมีหลักการและวิธีการดังนี้

2.1 การประเมินผลการเรียนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนเป็นการประเมิน ผลที่ครอบคลุมถึง

- การตรวจสอบความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้น เป็นการประเมินผล ก่อนเรียนเพื่อต้องการรู้ว่าผู้เรียนมีพื้นฐานมากน้อยเพียงใด ครูจะได้วางแผนการสอนได้เหมาะสมกับผู้เรียน
- การประเมินความรู้ความสามารถตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในสมุด ประจำชั้น เป็นการประเมินผลระหว่างเรียน เพื่อจะได้ปรับปรุงการเรียนการสอน
- การประเมินผลปลายภาคเรียน/ปลายปี เป็นการประเมินผลรวมหรือ ประเมินผลหลังเรียน เพื่อให้รู้ว่าผู้เรียนมีความสำเร็จในการเรียนรู้ไปแล้วทั้งสิ้นเท่าใด

2.2 การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน

นักเรียนประถมศึกษาจะเลื่อนชั้นไปเรียนชั้นสูงได้จะต้องผ่านเกณฑ์ต่าง ๆ

ดังนี้

- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 3, 5 จะเลื่อนไปเรียนชั้นสูงได้ต้องผ่านเกณฑ์

2 เกณฑ์คือ

1. เวลาเรียนตลอดปี ต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80
2. การผ่านจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้นแต่ละกลุ่ม

ประสบการณ์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60

- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4, 6 จะเลื่อนไปเรียนชั้นสูงได้จะต้อง

พิจารณาจากเกณฑ์ต่าง ๆ 3 เกณฑ์คือ

1. เวลาเรียน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
2. การผ่านจุดประสงค์ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60
3. การสอบปลายปี ต้องมีผลการสอบปลายปีไม่ต่ำกว่าระดับ 1

ทุกกลุ่มประสบการณ์

สำหรับวิธีการวัดผลนั้นควรส่งเสริมให้ครู-อาจารย์ใช้วิธีการวัดผลหลายวิธี ได้แก่ การทดสอบด้วยแบบทดสอบ การสังเกตพฤติกรรมการทำงาน การสนทนากับผู้เรียน การตรวจผลงาน การวัดผลในลักษณะเช่นนี้จะช่วยให้ครูมีโอกาสทราบถึงความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ เจตคติ ทักษะ ความสนใจและความถนัดของผู้เรียน (สวัสดี จงกล 2527: 14))

การวัดผลและประเมินผลตามหลักสูตรวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2528 มีหลักการและวิธีการเช่นเดียวกับการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (กรมพลศึกษา 2529: 14-19) กล่าวคือ มีการประเมินผลก่อนเรียน การประเมินผลระหว่างเรียนหรือการประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และการประเมินผลหลังเรียน หรือที่เรียกว่าการประเมินผลปลายภาค/ปลายปี

บทบาทของบุคลากรในการใช้หลักสูตร

การนำหลักสูตรไปใช้จะเกิดขึ้นได้เมื่อมี "ผู้นำ" หลักสูตรไปใช้ ซึ่งผู้นำหลักสูตรไปใช้นั้น ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน หัวหน้าหมวดวิชา ศึกษานิเทศก์ และเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการนำหลักสูตรไปปฏิบัติให้บรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตร โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนจะเป็นตัวจักรสำคัญที่สุด ซึ่งสมิทร คุณานุกร (2523: 132) ให้ความเห็นไว้ว่า

หลักสูตรจะยังไม่สัมฤทธิ์ผลถ้าปราศจากการสอนของครู ครูเป็นตัวจักรที่สำคัญที่สุดใน การนำหลักสูตรไปใช้ การเอาใจใส่ต่อการสอน การสอนให้สอดคล้องกับ ความมุ่งหมายของหลักสูตร การเลือกวิธีสอนที่เหมาะสม ฯลฯ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่จะชี้ชะตาของหลักสูตรทั้งสิ้น ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่คอยให้ความรู้ ให้ความสะดวก ให้คำแนะนำ และให้กำลังใจแก่ครู บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการนำหลักสูตรไปใช้นั้นแท้จริงก็คือ การบริหารทางด้านวิชาการนั่นเอง

บทบาทของผู้บริหารในการใช้หลักสูตร

ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่ใช้หลักสูตรโดยการบริหารและบริการหลักสูตรหรือการบริหารงานวิชาการ ซึ่งการบริหารงานวิชาการ ภาณุ สาธิต (2516: 252) กล่าวว่า "เป็นการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการสอนของนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ"

สงัด อุทรานันท์ (2527: 273-275) ได้กล่าวถึงผู้บริหารควรมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตร ดังนี้

1. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร
2. ให้บริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ
3. ดำเนินการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร
4. กระตุ้นและส่งเสริมครูในการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง เช่น จัดอบรม หรือจัดประชุมสัมมนา
5. ให้กำลังใจและบำรุงขวัญ

บุญมี เณรยอด (2529: 162-163) กล่าวถึงหน้าที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียนในการนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ การจัดโครงการดำเนินงานของโรงเรียน การจัดโครงการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร และปรับปรุงให้ใช้ได้เหมาะสมอยู่เสมอ เตรียมครูในโรงเรียนเพื่อให้สามารถนำหลักสูตรเข้าสู่ห้องเรียนอย่างได้ผลที่สุด แนะนำควบคุมดูแลการสอนของครูให้ดำเนินไปตามโครงการสอน จัดประชุมครูเพื่อพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ศึกษาหลักสูตรอย่างละเอียดเป็นรายวิชาเพื่อนิเทศการใช้หลักสูตรแก่ครู วิเคราะห์หลักสูตรและเสนอแนะความคิดเห็นในการปรับปรุงและการประเมินผลการใช้หลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการ (2525: 200-201) เสนอแนะว่าผู้บริหารควรตระหนักในบทบาทและหน้าที่ในการบริหารและบริการหลักสูตรในโรงเรียนดังนี้

1. เยี่ยมห้องเรียนเพื่อติดตามดูว่าครูมีวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็นเพียงพอหรือไม่ และติดต่อประสานงานกับแหล่งต่าง ๆ เพื่อให้ได้วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนเหล่านั้น
2. ส่งเสริมให้มีการใช้วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์ตาม

วัตถุประสงค์

3. สนใจใต้อตามปัญหาการเรียนการสอนที่ครูประสบและช่วยแก้ปัญหา
4. จัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของโรงเรียนให้มีสภาพที่เหมาะสมต่อการเรียนการสอนที่ดี เช่น จัดห้องสมุดให้อยู่ในสภาพที่ครูและนักเรียนสามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมได้
5. ส่งเสริมให้มีการสอนซ่อมเสริมตามความจำเป็น
6. จัดให้มีการเยี่ยมระหว่างชั้นเรียน โรงเรียนในกลุ่มและ/หรือโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อให้ครูได้เห็นตัวอย่างของการเรียนการสอนที่ดีและมีความกระตือรือร้นในการทำงานมากขึ้น
7. เสริมกำลังใจของครูด้วยการรับรู้ปัญหาของครู ยกย่องชมเชยในความพยายามของครูที่มีต่อการสอน อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน
8. พิจารณาความดีความชอบของครู โดยถือหลักว่างานสอนเป็นงานหลักของครู
9. จัดให้มีการประชุมครูอย่างสม่ำเสมอ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันในการที่จะใช้หลักสูตรให้ได้ผล

บทบาทของครูในการใช้หลักสูตร

ครูผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการใช้หลักสูตร ซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรงด้วยการจัดประสบการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ แก่นักเรียน บทบาทของครูในการใช้หลักสูตร บุญมี เณรยอด (2529: 162-163) กล่าวว่า

ครูผู้สอนเป็นบุคคลที่สำคัญมากต่อการใช้หลักสูตร เพราะเป็นผู้นำหลักสูตรไปสู่การสอน ไปสู่ผู้เรียนโดยตรง จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในตัวหลักสูตรและรายวิชาที่ตนรับผิดชอบในการสอนเป็นอย่างดี มีเทคนิควิธีสอนที่ดี รู้จักเลือกวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน มีความรู้ในสาขาวิชาที่สอนอย่างลึกซึ้ง และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการใหม่ๆ มีความรู้ในการจัดและบริหารอาคารสถานที่ที่ใช้สอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะวิชา และมีความรู้ทางด้านวิชาชีพอย่างเพียงพอ

วิชัย ราษฎร์ศิริ (2522: 117-118) กล่าวถึงบทบาทของครูในการใช้หลักสูตรไว้ดังนี้

1. ศึกษาทำความเข้าใจกับจุดหมาย หลักการ และโครงสร้างของหลักสูตรให้เข้าใจอย่างชัดเจน และต้องศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตร หนังสือเรียน แผนการสอน ตลอดจน

วัสดุหลักสูตรอื่น ๆ เพื่อจะได้เลือกใช้และแปลงไปสู่การสอนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

2. ศึกษาวิธีสอนต่าง ๆ ที่เอื้อต่อหลักสูตรหรือที่หลักสูตรแนะนำไว้ เช่น การสอนแบบแก้ปัญหา ค้นคว้า การแบ่งกลุ่มอภิปราย ฯลฯ
3. ต้องใส่ใจศึกษาแสวงหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ เช่น ศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่สอนมา นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา วิทยาการใหม่ ๆ ข่าวเหตุการณ์ต่าง ๆ
4. ต้องเตรียมการสอนโดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตร โดยพยายามใช้แผนการสอน คู่มือครู บัตรงานให้เป็นประโยชน์
5. ทำการสอนทุกครั้งอย่างมีจุดหมาย ครูต้องตระหนักอยู่เสมอว่าการสอนในเรื่องหรือวิชาต่าง ๆ ต้องทำให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมอะไรบ้าง แล้วดำเนินการสอนไปตามจุดหมาย ต้องวัดผลและประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดหมายทุกครั้ง ถ้านักเรียนยังไม่ผ่านพฤติกรรมใด ๆ ต้องหาเวลาสอนซ่อมเสริมให้เสมอ
6. พยายามจัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่จะส่งเสริมการเรียนการสอน
7. พยายามแสวงหา จัดทำและใช้วัสดุที่มีในห้องเรียนหรือสื่อการเรียนที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์
8. พยายามใช้แหล่งวิทยาการที่มีอยู่ในโรงเรียน ในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน เช่น เชิญผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีประสบการณ์ด้านต่าง ๆ มาเป็นวิทยากร พานักเรียนไปทัศนศึกษาดูงานตามสถานที่สำคัญต่าง ๆ
9. พยายามใกล้ชิดให้ความสนิทสนมแก่นักเรียน เพื่อจะได้ทราบถึงพื้นฐานความสนใจ ความถนัดและปัญหาของเด็กแต่ละคน เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ในการสอน อบรม ปกครอง แนะนำ และประเมินผลได้อย่างถูกต้อง

สังค อุทรานันท์ (2527: 273-275) ได้กล่าวถึง บทบาทของครูในการใช้หลักสูตรไว้ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่ตนใช้อยู่อย่างชัดเจน
2. ปรับปรุงหลักสูตรที่ใช้อยู่ให้มีความเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
3. สอนให้ถูกต้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่ใช้อยู่
4. พยายามคิดค้นหาวิธีการที่เหมาะสมหรือวิธีการที่มีประสิทธิภาพ สำหรับการใช้หลักสูตรที่ตนเองเป็นผู้ใช้

จะเห็นได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้จะบรรลุผลตามจุดหมายที่กำหนดไว้ ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนจะต้องมีความเข้าใจและเห็นว่าคุณค่าของหลักสูตร รวมทั้งตระหนัก ในบทบาทและหน้าที่ของตนอย่างเต็มความสามารถ โดยเฉพาะการนำหลักสูตรวิชาลูกเสือระดับ ประถมศึกษา พุทธศักราช 2528 ไปสู่การเรียนการสอนนั้นจะต้องศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่าง แท้จริงและนำไปสู่การปฏิบัติจนบังเกิดผลตามที่หลักสูตรต้องการ

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความ สามารถขั้นพื้นฐานให้คงสภาพอ่านออก เขียนได้ คิดคำนวณได้ ประกอบอาชีพตามควรแก่วัยและ ความสามารถได้ และสามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ พระมหากษัตริย์เป็นประมุข

หลักการ

1. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน
2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ใน การดำรงชีวิต
3. เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติโดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่น มีโอกาสที่จะจัดหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะกับสภาพความต้องการได้

จุดหมายของหลักสูตร

1. คุณสมบัติที่ต้องการเน้น
2. ความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต
3. ชีวิตที่สงบสุข
4. สมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติ

โครงสร้างและเนื้อหา

ประกอบด้วยมวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มี 5 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ประกอบด้วยภาษาไทย และคณิตศาสตร์

กลุ่มที่ 2 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ว่าด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของชีวิตและสังคม กล่าวถึงปัญหาและความต้องการของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เพื่อความดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี

กลุ่มที่ 3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ว่าด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาและสร้างนิสัย ประกอบด้วย จริยศึกษา พลศึกษา ศิลปะศึกษา ดนตรีและนาฏศิลป์ และกิจกรรมสร้างนิสัย

กลุ่มที่ 4 กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ว่าด้วยประสบการณ์ทั่วไปในการทำงานและความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ

กลุ่มที่ 5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ให้เลือกสอนอย่างใดอย่างหนึ่งคือ ภาษาอังกฤษ ที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันหรือวิชาอาชีพที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต

การจัดมวลประสบการณ์ให้เรียนนั้น ให้จัดได้ยืดหยุ่นตามพัฒนาการของเด็กและความเหมาะสมของท้องถิ่นเป็นสำคัญ หลักสูตรนี้จึงจัดเป็น 3 ช่วง ๆ ละ 2 ปีคือ ประถมศึกษาปีที่ 1-2 ประถมศึกษาปีที่ 3-4 และประถมศึกษาปีที่ 5-6 ซึ่งเนื้อหาอาจจะพัฒนาเปลี่ยนแปลงได้

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนควรใช้วิธีสอนที่จะให้ผู้เรียนรู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ผูกให้คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และรู้จักนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เวลาเรียนกำหนดไว้คาบละ 20 นาที ในการจัดสอนให้โรงเรียนหรือท้องถิ่นกำหนดช่วงตารางเวลาเรียนเอง โดยจะกำหนดครั้งละกี่คาบเป็นช่วงสั้นหรือยาวได้ตามความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ลักษณะเนื้อหาและกิจกรรม

ตลอดหลักสูตรใช้เวลาเรียนประมาณ 6 ปี แต่แต่ละปีการศึกษาควรมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 40 สัปดาห์ ในหนึ่งสัปดาห์ต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 25 ชั่วโมง ทั้งนี้เมื่อรวมแล้วต้องไม่น้อยกว่า 200 วัน และไม่ต่ำกว่า 1,000 ชั่วโมง โดยกำหนดอัตราเวลาเรียนของมวลประสบการณ์ทั้ง 4 กลุ่ม ในแต่ละระดับชั้นดังนี้

1. กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ชั้น ป. 1-2 ประมาณร้อยละ 50 ป.3-4 ประมาณร้อยละ 35 และ ป.5-6 ประมาณร้อยละ 25 ของเวลาเรียนทั้งหมด

2. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้น ป.1-2 ประมาณร้อยละ 15 ป.3-4 ประมาณร้อยละ 20 และ ป.5-6 ประมาณร้อยละ 25 ของเวลาเรียนทั้งหมด
3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้น ป.1-2 ประมาณร้อยละ 25 ป.3-4 ประมาณร้อยละ 25 และ ป.5-6 ประมาณร้อยละ 20 ของเวลาเรียนทั้งหมด
4. กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้น ป.1-2 ประมาณร้อยละ 10 ป.3-4 ประมาณร้อยละ 20 และ ป.5-6 ประมาณร้อยละ 30 ของเวลาเรียนทั้งหมด
5. กลุ่มประสบการณ์พิเศษ มีสอนเฉพาะชั้น ป.5-6 ประมาณ 200 ชั่วโมง หรือ 600 คาบต่อปี

การวัด การประเมินผลและการติดตามผลเพื่อพิจารณาการเรียนการสอน และจัดให้ ผู้เรียนได้เรียนหรือเลื่อนชั้นระหว่างปีหรือปลายปีตามความสามารถของผู้เรียน ให้เป็นหน้าที่ ของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้ทดสอบเป็นระยะหรือทดสอบเมื่อจบแต่ละบทเรียนตามลักษณะการ จัดประสบการณ์และเนื้อหาวิชา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการ ประเมินผลการเรียน

หลักสูตรวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2528

ความเป็นมา

การที่ลูกเสือเป็นเพียงกิจกรรมเลือกเรียนในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีผลทำให้ทุกฝ่ายไม่เห็นด้วย โดยเฉพาะสมาชิกลูกเสือแห่งชาติไม่เห็นด้วยที่ให้ลูกเสือเป็นเพียง กิจกรรมเลือกเรียนที่โรงเรียนต่าง ๆ จะเลือกเรียนหรือไม่เลือกเรียนก็ได้ จึงเห็นสมควรให้ ลูกเสือเป็นวิชาบังคับเรียนในหลักสูตรและมีหน่วยการเรียน จึงทำเรื่องเสนอต่อกระทรวงศึกษาธิการ ขอให้นำวิชาลูกเสือเข้ามาเป็นวิชาบังคับเรียน โดยให้เหตุผลว่าวิชาลูกเสือสอนให้คนเป็นพลเมือง ดี มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบต่อสังคมที่ดำรงชีพอยู่และบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น ถ้าไม่ฝึกให้ คนมีวินัยตั้งแต่เด็ก ๆ จะไปฝึกเมื่อโตย่อมไม่เป็นผล (กระทรวงศึกษาธิการ ม.ป.ป.: 1) และ จากงานวิจัยของ สุภัทรา ฤทธิบุตร (2524: 114) พบว่าครูผู้สอนวิชาลูกเสือเห็นว่าควรให้ วิชาลูกเสือเป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตรที่มีการเรียนการสอนเป็นระบบ รวมทั้งให้ความสำคัญของวิชา ลูกเสือเทียบเท่ากับวิชาอื่น ๆ เพราะการสอนลูกเสือในปัจจุบันจำเป็นมากที่สุด จะทำให้เด็กรู้จัก

ความมีระเบียบวินัย ความสามัคคี และการเสียสละอันเป็นพื้นฐานให้เยาวชนรู้จักรับผิดชอบในหน้าที่ที่เด็กจะพึงกระทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อหมู่คณะ ต่อสังคมที่เด็กจะได้ปฏิบัติตามความเหมาะสมกับวัยของเด็ก ดังนั้นในวันที่ 16 ตุลาคม 2527 กระทรวงศึกษาธิการได้ออกคำสั่งที่ รก. 552/2527 เรื่องให้ใช้หลักสูตรลูกเสือเป็นวิชาบังคับในระดับประถมศึกษา สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ โดยกำหนดให้สอนในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย โดยให้เริ่มใช้ในปีการศึกษา 2528 ทุกชั้นเรียน

สาระสำคัญของหลักสูตร

ลูกเสือเป็นวิชาบังคับในหลักสูตรประถมศึกษา ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นคนมีระเบียบวินัย มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ รู้จักบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม อันจะนำไปสู่การเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติสืบไป (กรมพลศึกษา 2529: 2)

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1. เพื่อให้มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. เพื่อให้มีความเลื่อมใสและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมี

พระมหากษัตริย์เป็นประมุข

3. เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ
4. เพื่อฝึกนิสัยในการสังเกต จดจำ แก้ปัญหาและพึ่งตนเองได้
5. เพื่อให้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัย มีความสามัคคีและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
6. เพื่อให้มีการพัฒนาทางกาย จิตใจและศีลธรรม
7. เพื่อให้รู้จักเสียสละ บำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่นและเพื่อสาธารณประโยชน์
8. เพื่อให้มีความรับผิดชอบ สามารถทำงานและอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะได้

(กรมพลศึกษา 2529: 6)

โครงสร้างเนื้อหา

หลักสูตรวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2528 แบ่งเนื้อหาวิชาตามระดับ

ชั้นเรียน ดังนี้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จัดลำดับเนื้อหา ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับนิยายเรื่องเมาศลี
2. ประวัติการเริ่มกิจการลูกเสือ (สำรอง)
3. การทำความเคารพของลูกเสือเป็นรายบุคคล
4. การทำความเคารพของลูกเสือเป็นหมู่
5. คำปฏิญาณ กฎและคติพจน์ของลูกเสือ (สำรอง)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จัดลำดับเนื้อหา ดังนี้

1. เพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี
2. พระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันเกี่ยวกับกิจการ

ลูกเสือและพระราชกรณียกิจที่สำคัญ

3. ธงคณะลูกเสือโลก
4. ธงชาติประเทศอื่น ๆ 2 ประเทศ
5. คำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ (สำรอง)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จัดลำดับเนื้อหา ดังนี้

1. การสำรวจและการเยือนสถานที่ใกล้เคียง
2. การให้บริการเกี่ยวกับเหตุฉุกเฉิน
3. ธงชาติประเทศอื่น ๆ อย่างน้อย 4 ประเทศ การชักธงชาติขึ้นสู่ยอดเสา การ

เชิญธงชาติลง และการเก็บรักษาให้เรียบร้อยในสถานที่เหมาะสม

4. การผูกเงื่อน 2 เงื่อน การผูกเงื่อนพิรอดและเงื่อนขัดสมาธิ
5. คำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ (สำรอง)
6. การบันเทิง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จัดลำดับเนื้อหา ดังนี้

1. การสำรวจทักษะทางลูกเสือ
2. ธรรมชาตศึกษา
3. ธงลูกเสือ ธงลูกเสือประจำจังหวัด ธงคณะลูกเสือแห่งชาติ
4. ทิศ การรู้จักทิศและการหาทิศในทักษะทางลูกเสือ

5. การบันเทิง การแสดงออกทางบุคคลและกลุ่ม
6. การผูกเงื่อน การผูกเงื่อนบ่วงสายธนู กระหวัดไม้
7. คำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จัดลำดับเนื้อหา ดังนี้

1. ความหมายและวัตถุประสงค์ของการลูกเสือ (สามัญ)
2. ประวัติลอร์ดเบเดน โพเอลล์
3. ผู้พระราชทานกำเนิดลูกเสือไทย
4. หลักสำคัญของการลูกเสือ (สามัญ)
5. การทำความเคารพ การแสดงรหัสและการจับมือของลูกเสือ
6. คำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ (สามัญ)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จัดลำดับเนื้อหา ดังนี้

1. คำปฏิญาณ กฎและคติพจน์ของลูกเสือ
2. ความมีระเบียบวินัยและความซื่อสัตย์สุจริต
3. ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และผู้มีพระคุณ
4. พิธีกรรมทางศาสนา
5. การบำเพ็ญประโยชน์
6. การทำการฝีมือในทักษะทางลูกเสือ

เวลาเรียน

วิชาลูกเสือ เป็นวิชาบังคับในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 อยู่ในกิจกรรมสร้างนิสัย กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย โดยใช้คาบเวลาเรียนร้อยละ 50 ของกิจกรรมสร้างนิสัยที่กำหนดไว้ในแผนการสอนของแต่ละชั้น ซึ่งจะมีคาบเวลาเรียนดังนี้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 มีจำนวนคาบเวลาเรียนชั้นละ 40 คาบ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 4 มีจำนวนคาบเวลาเรียนชั้นละ 60 คาบ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 มีจำนวนคาบเวลาเรียนชั้นละ 40 คาบ

สำหรับเวลาเรียนในกิจกรรมสร้างนิสัย ซึ่งเหลืออยู่ร้อยละ 50 ให้เลือกเรียนกิจกรรมสร้างนิสัยอื่น ๆ ให้เหมาะสมกับคาบเวลา (กรมพลศึกษา 2529: 4)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยขอเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็น 2 ด้านคือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรลูกเสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรลูกเสือ

พรสวรรค์ ธนัญญา (2509: 64-69) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูและนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมลูกเสือ ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ชุด สำหรับครูและสำหรับนักเรียน จำนวน 30 ชุด และ 500 ชุด ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ของโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีอยู่ 5 โรงเรียน และครูในโรงเรียนดังกล่าว ผลปรากฏว่า

1. นักเรียนสนใจกิจกรรมลูกเสือ เพราะเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ และมีประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็กทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ส่วนครูก็เห็นว่ากิจกรรมลูกเสือมีประโยชน์เช่นเดียวกัน
2. นักเรียนชอบการเรียนภาคปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี และชอบเรียนในที่กลางแจ้งมากกว่าในห้องเรียน
3. ครูเห็นว่าควรมีการปรับปรุงด้านระเบียบวินัยให้มีมากขึ้น ควรให้มีคะแนนรวมกับคะแนนสอบไล่ปลายปี ควรเพิ่มเวลาสอนเป็นสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง และปัญหาที่สำคัญอันหนึ่งคือ ครูที่มีความรู้และทักษะในกิจกรรมลูกเสือนี้น้อย ไม่เพียงพอกับจำนวนลูกเสือ

มัลลิกา อายุวัฒน์ (2523: 11-53) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการบริหารลูกเสือโรงเรียน โดยแจกแบบสอบถามแก่ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนในเขตการศึกษา 7 จำนวน 86 คน และ 172 คน ตามลำดับ โดยถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารลูกเสือโรงเรียนในด้านบริหาร ผู้บังคับบัญชาลูกเสือ ลูกเสือ หลักสูตรลูกเสือ กิจกรรมลูกเสือ และติดตามผล ผลปรากฏว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่า ปัญหาการบริหารลูกเสือโรงเรียนเป็นปัญหาน้อยกว่าผู้บริหารการศึกษาทั้ง 6 ด้าน
2. ปัญหาที่ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าเป็นปัญหามากกว่า

ครั้งต่อ ๆ ไป

4. ปัญหาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร อาจารย์บางท่านไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร อุปกรณ์ไม่เพียงพอ ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมเสริมหลักสูตรเท่าที่ควร นักเรียนไม่สนใจ ไม่เข้าใจและไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมเสริมหลักสูตร อาจารย์และนักเรียนเห็นว่าต้องปรับปรุงกิจกรรมหลักสูตรอีกมาก

5. ข้อเสนอแนะที่มีต่อการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร คือ ให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงเพื่อให้บุคลากร นักเรียนและผู้ปกครองเห็นความสำคัญของกิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมควรให้ความสนุกสนานและมีการประเมินผลทุกครั้งจากคนหลาย ๆ ฝ่าย

สุชาติ โกรศุมิตร ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการสอนวิชาลูกเสือในโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูผู้สอนวิชาลูกเสือเห็นด้วยกับการใช้วิชาลูกเสือเป็นวิชาบังคับ แต่การสอนควบคู่กับกิจกรรมลูกเสือ การสอนลูกเสือเฉพาะภาคปฏิบัติจะบรรลุจุดประสงค์ของวิชาลูกเสือน้อย วิธีสอนที่ควรใช้มากที่สุดคือ การบรรยายและสาธิต ควรให้นักเรียนได้แต่งเครื่องแบบลูกเสือด้วย ควรปรับปรุงเนื้อหาวิชาลูกเสือให้สอดคล้องกับกิจกรรมลูกเสือ สื่อที่ควรใช้สอนวิชาลูกเสือคือ ของจริง (สุชาติ โกรศุมิตร 2529: บทคัดย่อ)

สว่าง โอฟาริกบุตร (2530: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาปัญหาการบริหารกิจกรรมลูกเสือตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 2, 3 และ 4" กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก จำนวน 212 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารกิจกรรมลูกเสือตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตการศึกษา 2, 3 และ 4 โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าปัญหาด้านการจัดบุคลากรอยู่ในระดับสูงสุด รองลงมาได้แก่ การอำนวยความสะดวกด้านการควบคุม ด้านการวางแผน และด้านการจัดองค์การ ตามลำดับ

สมหมาย พึ่งทองหล่อ (2530: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาปัญหาการบริหารหลักสูตรวิชาลูกเสือในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษาในเขตการศึกษา 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, และ 11" ในด้านผู้บริหารโรงเรียน ด้านตัวครูผู้สอนวิชาลูกเสือ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านตัวนักเรียน และด้านการนิเทศหลักสูตรลูกเสือ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารโรงเรียน 528 คน และครูผู้สอนวิชาลูกเสือ 517 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านผู้บริหารโรงเรียน มีปัญหามากที่สุดคือ ไม่ได้จัดให้มีการอบรมให้ครูเข้าใจหลักสูตรชั้นภายในโรงเรียน
2. ด้านครูผู้สอนวิชาลูกเสือ มีปัญหามากที่สุดคือ ครูผู้สอนวิชาลูกเสือมีชั่วโมงสอนมากเกินไป นอกจากวิชาลูกเสือทำให้ไม่เกิดประสิทธิภาพในการสอน
3. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มีปัญหามากที่สุดคือ วัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ
4. ด้านตัวนักเรียน มีปัญหามากที่สุดคือ นักเรียนให้ความสำคัญในการเรียนวิชาลูกเสือเมื่อเทียบกับวิชาอื่นน้อย
5. ด้านการนิเทศหลักสูตรวิชาลูกเสือ มีปัญหามากที่สุดคือ ครูไม่ได้รับการช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์เกี่ยวกับแหล่งวิทยากรเกี่ยวกับวิชาลูกเสือ

อนงค์ศิริ วิชาลัย (2525: 97-100) ได้ทำการศึกษาเรื่องการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพะเยา กลุ่มตัวอย่างคือ ครูใหญ่ จำนวน 120 คน ครู จำนวน 350 คน นักเรียน จำนวน 600 คน รวมทั้งหมด 1,080 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมนักเรียนคือ โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาในด้านงบประมาณที่ใช้ดำเนินการ โรงเรียนขนาดอุปกรณ์และสถานที่จัดกิจกรรมขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถพิเศษ เช่น ครูดนตรี ครูสอนพลศึกษา และครูสอนลูกเสือ ยุวกาชาด ส่วนในด้านความคิดเห็นที่มีต่อการจัดกิจกรรมนักเรียนแต่ละประเภท ครูใหญ่ ครูและนักเรียนเห็นด้วยกับการจัดกิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด และการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะ โดยมีความเห็นว่ากิจกรรมเหล่านี้ฝึกให้นักเรียนเป็นคนมีระเบียบวินัย รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีความสามัคคี รู้จักเสียสละและสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอื่นได้เป็นอย่างดี

สุนิตย์ เทวารุท (2527: 77) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัญหาและความต้องการของครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา ในการจัดกิจกรรมสร้างนิสัย กลุ่มตัวอย่างคือ ครูจำนวน 619 คน ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมสร้างนิสัยในหลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่จัดเรียนตามลำดับดังนี้คือ ลูกเสือจัดเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์และเนตรนารีเป็นอันดับสุดท้าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยวดี ผิรังคะเปาระ (2522: 79) ที่ได้ศึกษาเรื่องการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหาร

จำนวน 100 คน ครู 100 คน และนักเรียน 300 คน รวมทั้งหมด 500 คน ของโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมที่โรงเรียนจัดมากที่สุดใน
โรงเรียนประถมศึกษาคือ กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด รองลงมาคือ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์
และกิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมที่จัดน้อยที่สุดคือ กิจกรรมยุวกสิกร ยุวสหกรณ์

มีนา คงสุริยนาวิน (2529: 78-88) ได้ทำการศึกษาเรื่องความคิดเห็น
ของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา เกี่ยวกับการจัดการและ
การใช้หลักสูตรประถมศึกษากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 กลุ่มตัวอย่าง
ที่ใช้ในการวิจัยคือ ศึกษานิเทศก์ จำนวน 332 คน ผู้บริหาร จำนวน 464 คน และครูชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 5 และ 6 จำนวน 862 รวมทั้งหมด 1,658 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาด้านการจัด
เนื้อหาและแนวทางการปรับปรุงเนื้อหาในหมวดกิจกรรมสร้างนิสัย มีปัญหาปานกลาง ส่วนแนว
ทางการปรับปรุงมีผู้ตอบว่า ควรกำหนดให้ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็น
วิชาบังคับหรือบังคับเลือก แต่ให้ยืดหยุ่นเวลาใน 80 คาบ และควรมีรายละเอียดของลูกเสือ
เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมสร้างนิสัยอื่น ๆ ให้ชัดเจนในแผนการสอน

จิราภรณ์ หิรัญเกื้อ (2528: 133) ได้ทำการศึกษาเรื่องการสำรวจกิจกรรม
สร้างนิสัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารโรงเรียน
จำนวน 420 คน ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมเพื่อพัฒนาการทางสังคมที่โรงเรียนจัดมากที่สุดใน
เกณฑ์เฉลี่ยร้อยละ 90 ขึ้นไปคือ จัดกลุ่มนักเรียนดูแลรักษาความสะอาดบริเวณอาคารสถานที่ของ
โรงเรียน กิจกรรมวันบำเพ็ญประโยชน์ในโรงเรียน กิจกรรมอันดับรองลงมาในเกณฑ์เฉลี่ยร้อยละ
80-89 คือ ประชุมนักเรียนประจำสัปดาห์ ผู้บังคับบัญชานำลูกเสือ ยุวกาชาด เนตรนารี ไป
บำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะ จัดนักเรียนโตคูณช่วยเหลือเพื่อนนักเรียนชั้นเล็ก ๆ และกิจกรรมที่จัด
น้อยที่สุดต่ำกว่าร้อยละ 39 คือ จัดชุมนุมผู้บำเพ็ญประโยชน์ จัดชุมนุมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด
และการจัดสหกรณ์ฝึกหัดสำหรับนักเรียน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2524: 6-17) ได้วิเคราะห์รายงาน
การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของศึกษานิเทศก์ 51
จังหวัดทั่วประเทศ พบอุปสรรคที่ทำให้ครูมีปัญหามิสามารถปฏิบัติตามแนวการใช้หลักสูตร

ที่วางแผนไว้ได้ครบถ้วนเท่าที่ควรจะเป็นดังต่อไปนี้

ครูไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายและวิธีสอนตามแนวหลักสูตรใหม่
 ครูไม่เข้าใจในแนวการปฏิบัติที่ถูกต้องของหลักสูตรใหม่
 ครูขาดขวัญกำลังใจและความกระตือรือร้น
 หลักสูตรมีขั้นตอนและงานที่ครูต้องปฏิบัติตามมากเกินไป
 คณะครูขาดความร่วมมือประสานงานกันทั้งภายในและระหว่างโรงเรียน
 ครูขาดวัสดุอุปกรณ์การสอนและทรัพยากร
 ครูขาดทักษะในการสอน
 ผู้บริหารโรงเรียนไม่สนใจและสนับสนุนงานวิชาการ
 ผู้ปกครองไม่สามารถส่งเสริมด้านการเรียนการสอน
 ครูไม่ได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์อย่างทั่วถึง

ประชา สิกขปัญญา (2524: จ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติจริงในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่าการจัดการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นที่ตนเองได้ปฏิบัติมากในด้านการช่วยเหลือครูในการปรับตัว อุปกรณ์การสอน การปรับปรุงวิชาที่ครู และการส่งเสริมการค้นคว้าทดลอง แต่ครูผู้สอนมีความคิดเห็นที่ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติน้อย ส่วนกิจกรรมในด้านหลักสูตร การส่งเสริมการทำงานร่วมกันและการประเมินผล ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นที่ได้ปฏิบัติบ้างถึงแม้จะไม่มากนัก แต่ครูผู้สอนมีความคิดเห็นที่ผู้บริหารไม่ได้ปฏิบัติ

เรแกน และลีทวูด (Regan and Leithwood 1974: 10-64) ได้ศึกษาการใช้หลักสูตรสำเร็จรูปสำหรับนักเรียนอนุบาลในเมืองออนตาริโอ (Ontario) ประเทศแคนาดา โดยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และใช้แบบสอบถาม พบปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้หลักสูตรดังนี้

ปัจจัยเกี่ยวกับตัวครู ได้แก่ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร เจตคติต่อหลักสูตร
 ปรัชญาเกี่ยวกับหลักสูตร

ปัจจัยเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ ความชัดเจนของหลักสูตร การฝึกอบรมผู้ปฏิบัติ
 วิธีการเผยแพร่แนวความคิด แนวปฏิบัติ การนิเทศและติดตามผล และการให้ข้อมูลย้อนกลับ

ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหาร ได้แก่ การสนับสนุนของผู้บริหารและการนิเทศติดตามผล
ปัจจัยเกี่ยวกับนักเรียน ได้แก่ นิสัยและความสามารถของนักเรียน ทักษะคติของ
นักเรียนต่อกิจกรรมหลักสูตร

ปัจจัยเกี่ยวกับผู้ปกครองนักเรียน ได้แก่ เจตคติของผู้ปกครองนักเรียนต่อหลักสูตร

เชสเตอร์ (Chester 1966: 286-288) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการ
ของผู้บริหารการศึกษา โดยสอบถามผู้บริหารการศึกษา จำนวน 708 คน สรุปผลการศึกษาได้ว่า
พฤติกรรมที่ทำให้การบริหารวิชาการมีสมรรถภาพสูง เนื่องจากการส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความ
สามารถเพิ่มขึ้น ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิคการสอนหลาย ๆ วิธี ให้คณะครูมีส่วนร่วมในการ
วางแผนจัดการอบรม สาธิตวิธีการสอนเพื่อให้ครูคุ้นเคยกับวิธีสอนแบบต่าง ๆ จัดอภิปรายปัญหา
การปรับปรุงการสอน จัดโครงการให้ครูในโรงเรียนสับเปลี่ยนกันเยี่ยมชั้นเรียน และสังเกต
การสอน จัดหาวิทยากรมาช่วยในการประชุมปฏิบัติการ และการประชุมเกี่ยวกับปัญหาการสอน
ประเมินผลและติดตามผลการประชุมปฏิบัติการ การสาธิตการสอน จัดปฐมนิเทศครูใหม่ หา
วิธีวิจารณ์งานของครูแบบติเพื่อก่อให้เกิดครูเสียกำลังใจ ให้ครูมีเวลาสำหรับงานสอนมากขึ้น
ให้ครูมีส่วนร่วมในการเลือกวัสดุทัศนวัสดุอุปกรณ์ จัดให้มีการอบรมความรู้เกี่ยวกับวิชาการศึกษา
เพิ่มเติมแก่ครู ส่งเสริมให้ครูอ่านหนังสือหรือบทความที่เกี่ยวกับวิชาชีพครู เพื่อปรับปรุงเทคนิค
การสอน ประชุมครูเพื่อประเมินผลการเยี่ยมห้องเรียน และจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยง พาหนะและค่าที่
พักให้แก่ครูที่ไปอบรมทางวิชาการ

จากการศึกษาเอกสาร วารสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว บุคคล
ที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้การเรียนการสอนวิชาลูกเสือในโรงเรียนระดับประถมศึกษาบรรลุผลสำเร็จ
ตามความมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาลูกเสือ นั่นก็คือ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนต้องมีความรู้
ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร มีความสามารถในการบริหารงานทาง
ด้านวิชาการ มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการจัดการเรียนการสอนวิชาลูกเสือเป็นอย่างดี